ROK IV. Nr. 8 (22)

# DZIENNIK URZĘDOWY

## Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poleskiego

Wydany przez Kuratorjum O. S. P. w Brześciu nad Bugiem
z funduszów nauczycielstwa Okręgu.

Brześć nad Bugiem 1 października 1926 r.

TREŚĆ:

114.

Do Dyrekcyj gimnazjów państwowych i prywatnych, seminarjów nauczycielskich, Kierownictw preparand oraz Inspektoratów szkolnych Okręgu Poleskiego.

Kuratorjum powiadamia, że w dniu 27-go września 1926 r. objął obowiązki Kuratora Okręgu Szkolnego Poleskiego p. Dr. **Teofil Zegarski** na podstawie zarządzenia Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 16 września 1926 roku Nr. O. Prez. 7833|26.

p. o. Kuratora Okręgu Szkolnego (—) BOBKA.

Brześć n.B., dnia 28 września 1926 r. № O-19263|26.

115.

ROZPORZĄDZENIE

Kierownika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

z dnia 18 maja 1926

**w sprawie podręczników i pomocy naukowych dla szkół powszechnych.**

Zgodnie z pismem Komisji Książek i Pomocy Szkolnych z dnia 12 maja r. b. Nr. K. 1874|26 zatwierdzam wnioski w sprawie podręczników i pomocy naukowych dla szkół powszechnych załączonego wykazu:

**Religja rzymsko-katolicka.**

Gadowska W. ks. Mała biblijka. Wyd. 5-te. Lwów — Warszawa, 1925. Nkł. Książnica-Atlasu. Polecone.

**Język polski.**

Bogucka C., Niewiadomska C. Pierwsza książka do czytania. Wyd. 17-te. Nkł. Gebethnera i Wolffa. Dozwolone

Bogucka C., Niewiadomska C. Druga książka do czytania. Wyd. 19-te Nkł. Gebethnera i Wolffa. Dozwolone.

Dargielowa A. i Rygier L. Lubię czytać. Wyd. nowe, przerobione. Nkł. Polskiej Składnicy Pomocy Szkolnych. Warszawa, 1924. Dozwolone.

Kornecki J., Stemler J., Wierzejski J. Elementarz i czytanki dla oddziału pierwszego. Nkł. Polskiej Macierzy Szkolnej. Warszawa 1925. Polecone.

Kroliński i Kucharski. Elementarz. Nkł. Zakładu Nar. im. Ossolińskich, 1925. Dozwolone.

Poprawski Jan. Książka do czytania. Część II-ga. Wyd. 6-te. Poznań 1925. dozwolone.

Próchnicki F. i Baranowski B. Polska książka do czytania dla kl. V-tej szkół powszechnych. Wyd. 10-te. Nkł. Księgarni Naukowej. Lwów, 1925. Dozwolone — przystosowane do programu Min. W. R. i O. P.

Próchnicki F. i Baranowski B. Polska książka do czytania dla klasy VI-tej szkół powszechnych. Wyd. 9-te. Nkł. Księgarni Naukowej. Lwów. Dozwolone — przystosowane do programu Min. W. R. i O. P.

Próchnicki F. i Baranowski B. Polska książka do czytania dla klasy VII-ej szkół powszechnych. Wyd. 9-te. Nkł. Księgarni Naukowej. Lwów. Dozwolone — przystosowane do programu Min. W. R. i O. P.

Niewiadomska C. Trzeci rok gramatyki. Klasa II, Wyd. 13-te. Nkł. Gebethnera i Wolffa. Dozwolone.

Niewiadomska C. Czwarty rok gramatyki. Składnia. Wyd. 11-te. Nkł. Gebethnera i Wolffa. 1925. Dozwolone.

Reiter M. Czytania polskie. Tom. I. Wyd. 10-te. Tom. II. Wyd. 9-te. Tom III. Wyd. 7-me. Nkł. K. S. Jakubowskiego. Lwów, 1925. Polecone — przystosowane do programu W.R. i O.P.

Stala A. Nasza druga książka. Na kl. III szkół powszechnych. Wyd. 3-cie. Nkł. Naszej Księgarni. Warszawa—Łódź, 1926. Dozwolone.

Wojciechowski. K. Wielcy pisarzy polscy. Wypisy na kl. VII szkół powszechnych. Wyd. 3-cie. Nkł. Książnicy-Atlasu. Lwów—Warszawa, 1925. Polecone — przystosowane do programu Min. W. R. i O. P.

## Język niemiecki.

Jakóbiec J. i Leonard St. Trzecia książka do nauki jęz. niemieckiego dla szkół powszechnych i średnich. Wyd. 4-te. Nkł. Książnicy-Atlasu. Lwów—Warszawa, 1925. Dozwolone — przystosowane do programu Min. W. R. i O. P.

Lorentz L. Metodyczny kurs języka niemieckiego. Część I. Nkł. autora. Warszawa. Polecone — przystosowane do programu Min. W. R. i O. P.

## Matematyka.

Grabowski J. Rachunki dla szkół powszechnych. Częśc III Trzeci rok nauki. Nkł. Zakładu Nar. im. Ossolińskich. Dozwolone.

Grabowski J. Geometrja dla szkół powszechnych siedmioklasowych. Część I. Wyd. 3-cie. Nkł. Naszej Księgarni. Warszawa, 1925. Dozwolone.

Hellman J. i Zarzecki A. Młody matematyk. Część I. Nkł. „Schola Nova". Warszawa, 1926. Polecone.

Sierzputowski T. Arytmetyka. Część II. Wyd. 9-te. Nkł. Książnicy-Atlasu. Lwów—Warszawa, 1925. Dozwolone — nieprzystosowane do programu Min. W. R. i O. P.

Rachunki dla IV oddziału szkół powszechnych. Nkł. Zakładu Nar. im. Ossolińskich, 1925. Dozwolone.

## Przyrodoznawstwo.

Dyakowski B. Historja naturalna. Kurs niższy, ułożony podług zbiorowisk. Część I. Wyd. 14-te. Nkł. M. Arcta. Warszawa, 1924. Polecone.

Dyakowski B. Historja naturalna. Kurs niższy, ułożony podług zbiorowisk. Część II. Wyd. 10-te. Nkł. M. Arcta. Warszawa, 1925. Polecone.

Dyakowski B. Przyroda dla oddziału IV szkół powszechnych. Wyd. 2-gie. Nkł. M. Arcta. Warszawa, 1926. Polecone.

Kudelka W. Wiadomości z botaniki. Nkł. K. S. Jakubowskiego. Lwów. Polecone.

## Geografja.

Kozenna Atlas geograficzny, opracowany przez E. Heidericha i W. Schmidta, spolszczony przez B. Gustawicza i Mazurka, uzupełniony przez T. Radlińskiego. Nkł. Gebethnera i Wolffa. Warszawa 1926. Tymczasowo dozwolone.

Romer E. Powszechny atlas geograficzny. Nkł. Książnicy-Atlasu. Lwów—Warszawa, 1925. Polecone.

Romer E. Atlas powszechny. Europa. Nkł. Książnicy-Atlasu. Lwów—Warszawa. Polecone.

Sawicki L. Geografja dla IV oddz. szkoły powszechnej. Wyd. 8-me. Nkł. Księg. Geograf. „Orbis“. Kraków, 1923. Polecone

Sawicki L. Geografja dla V oddz. szkoły powszechnej. Wyd. 7-me. Nkł. Księg. Geograf. „Orbis“. Kraków, 1923. Polecone.

Sawicki L. Geografja dla VI oddz. szkoły powszechnej. Wyd 4-te. Nkł. Księg. Geograf. „Orbis“ Kraków, 1923. Polecone.

Busola, pochylnik (klinometr) gonjometr, węgielnica, tyki, taśma miernicza, szpilki, łaty i statyw. Wyrób firmy „Uranja—Fizyka“. Dozwolne.

### Śpiew i muzyka.

Baranowska-Borowa J. Święto pieśni dzieci polskich. Zeszyt II. Nkł. Gebethnera i Wolffa, 1926. Polecone.

### Fizyka.

Dmochowski A. Stolik optyczny. Wybór „Pomocy Szkolnej“. Polecone.

Warszawa, dnia 18 maja 1926 r. (L. O. Prez. 3571|26).

Kierownik Ministerstwa Wyznań Rel. i Oświecenia Publicznego:
(—) J. MIKUŁOWSKI-POMORSKI.

116.

## OKÓLNIK

## Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych

### w sprawie mianowania i zwalniania nauczycieli publicznych szkół powszechnych.

W roku 1926|7 ze względu na ograniczenia budżetowe w szkolnictwie powszechnem Ministerstwo przewiduje chwilowe trudności z zatrudnieniem absolwentów seminarjów i kursów nauczycielskich z roku 1926. Aby mimo tych trudności absolwenci zakładów kształcenia nauczycieli znaleźli posady w szkołach powszechnych, władze szkolne muszą przestrzegać aż do odwołania przy mianowaniu i zwalnianiu nauczycieli szkół powszechnych poniższych wytycznych.

### I. Mianowanie.

1. Mianowanie w charakterze nauczycieli tymczasowych i kontraktowych osób, nie posiadających kwalifikacyj przepisanych do nauczania w szkołach powszechnych, nie może być dokonywane z wyjątkiem wypadków, przewidzianych niżej w punkcie 3.

2. W razie zbyt dużej liczby zgłoszeń kandydatów na posady nauczycielskie i w razie potrzeby ustala pierwszeństwo kandydatow należy przy mianowaniu dążyć do zachowania następującej kolejności.

a) absolwenci seminarjów nauczycielskich państwowych;

b) eksterniści, którzy, posiadając świadectwo dojrzałości szkoły średniej ogólnokształcącej państwowej lub prywatnej z prawami szkół państwowych, uzyskali nadto maturę seminarjalną;

c) absolwenci seminarjów nauczycielskich prywatnych z pełnemi prawami seminarjów państwowych;

d) absolwenci seminarjów nauczycielskich prywatnych z niepełnemi prawami seminarjów państwowych;

e) osoby, które utrzymały świadectwo dojrzałości seminarjum nauczycielskiego w charakterze eksternistów, a nie należą do kategorji, wymienionej pod b.

Przy obsadzaniu stanowisk nauczycielskich w szkołach męskich. i samoistnych posad w szkołach jednoklasowych należy w każdej z tych kategoryj z osobna dawać pierwszeństwo kandydatom przed kandydatkami.

Przy równych innych warunkach winien mieć pierwszeństwo kandydat, który wykaże się świadectwem ukończenia studjów fachowych, mogących mieć zastosowanie w pracy szkolnej, w pracy oświatowej, pozaszkolnej lub społecznej.

3. W Okręgach Szkolnych centralnych, zachodnich i wschodnich Kuratorja Okręgów Szkolnych po stwierdzeniu, że zgłoszenia kandydatów kwalifikowanych nie wystarczyły do obsadzenia stanowisk nauczycielskich, a starania w kierunku zdobycia takich kandydatów z różnych Okręgów nie dały wyniku, mogą, **jednakże nie wcześniej niż 1 października 1926 r.**, udzielać w ciągu roku szkolnego 1926/7 zezwoleń na mianowanie kandydatów, posiadających świadectwo dojrzałości szkoły średniej ogólno-kształcącej państwowej lub prywatnej z prawem szkół państwowych.

Przy równych innych warunkach pierwszeństwo winni mieć ci kandydaci, którzy mają praktykę szkolną.

Wszystkich tych kandydatów należy w nominacji zobowiązać do zdania **seminarjalnego egzaminu dojrzałości** najdalej w ciągu dwóch lat od daty nominacji, co nie będzie

trudne dla tych kandydatòw, ponieważ regulamin seminarjalnych egzaminów dojrzałości przewiduje dla maturzystów szkół średnich jedynie egzamin z przedmiotów pedagogicznych i technicznych.

Ministerstwo zaznacza przytem, że na przyszłość zamierza w szerszym zakresie zapewnić możność wprowadzenia do szkolnictwa powszechnego absolwentów szkół średnich ogólnokształcących po uprzedniej służbie próbnej w charakterze praktykantów.

Dla uniknięcia nieporozumień Ministerstwo zaznacza, że zarządzenia powyższe nie odnoszą się do nauczycieli, którzy pracują już obecnie w szkołach powszechnych w charakterze nauczycieli kontraktowych i ubiegają się o nadanie im posad w charakterze nauczycieli kontraktowych.

## II. Zwalnianie.

W Okręgach Szkolnych. w których obowiązuje termin prekluzyjny egzaminów dla nauczycieli czynnych a nie mających kwalifikacyj, należy możliwie najrychlej rozważyć dokładnie, ilu i jakich nauczycieli bez kwalifikacyj należy zwolnić już w bieżącym roku szkolnym, aby przez usunięcie pozostałej liczby w roku 1927 stało się zadość postanowieniom ustawy z dnia 27 maja 1919 r. (Dz. P. P. P. Nr. 44, poz. 311), zmienionej ustawą z dnia 15 stycznia 1925 r. (Dz. U. R. P. Nr. 13, poz. 88). Ministerstwo polecą przytem możliwie wszechstronne rozważenie tej sprawy i zwialnianie tylko tych nauczycieli tymczasowych — przedewszystkiem nie posiadających kwalifikacyj wymienionych w § 2 Regulaminu egzaminów (Dz. Urz. Nr. 10 z 1924 r., poz. 94) — którzy wobec lichych wyników swej pracy dotychczasowej w szkole, względnie niedostatecznych starań, podjętych celem dokształcenia się, nie zasługują na pozostawienie w szkolnictwie, mogą zaś być z korzyścią zastąpieni przez siły kwalifikowane.

Zwolnieni winni więc być przedewszystkiem ci nauczyciele, którzy nie rokują nadziei aby w ciągu pozostałego okresu czasu zdołali uzupełnić swoje studja, a więc np. tacy, którzy nie zdali dotąd żadnej grupy egzaminu dla czynnych a niekwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych lub zdali tylko jedną grupę, a nie zasługują z racji swej dotychczasowej pracy w szkole na zwolnienie od obowiązujących egzaminów na mocy § 11 art. 22|23 cytowanej ustawy z 27 maja 1919 r.

Ministerstwo zaznacza jednak, że obok nauczycieli niekwalifikowanych mogą być zwalniani także tymczasowi nauczyciele **kwalifikowani**, o ile przez **nieudolność** swą nie nadają się do pracy w szkole.

Ministerstwo jaknajusilniej zaleca jednak Kuratorjum unikanie mechanicznej redukcji, która w skutkach swych byłaby szkodliwa dla szkolnictwa.

## III. Podania kandydatów.

1. Dla usunięcia objawów, stwierdzonych w roku 1925/26 iż kandydaci nauczycielscy podają się równocześnie do kilkunastu miejscowości i wskutek tego uzyskują równocześne nieraz kilka nominacyj, sprawiając przez to w szkolnictwie trudny do opanowania zamęt, Ministerstwo zarządza, że do podań o posady nauczycielskie należy dołączyć tylko **oryginalne dokumenty szkolne.**

Podania bez dokumentów oryginalnych winny być zwracane bez rozpatrzenia.

2. W związku z powyższem Ministerstwo zarządza niniejszem, **aby podania wszystkich kandydatów nauczycielskich były wnoszone do Kuratorjów tych Okręgów Szkolnych, w których kandydaci pragną pracować.**

3. Wszystkie Kuratorja winny żatroszczyć się o zebranie w ciągu lipca 1926 r. dokładnych danych co do liczby wolnych posad nauczycielskich w Okręgu, tak, aby mogły należycie kierować wpływające podania.

4. Sposób wykonania niniejszych ogólnych zarządzeń, a w szczególności sposób porozumiewania się z Inspektoratami Szkolnymi w sprawie liczby potrzebnych kandydatów oraz porozumiewania się z Dyrekcjami seminarjów, ustali każde Kuratorjum we własnym zakresie działania i poda go do wiadomości Ministerstwa.

Ministerstwo ze swej strony zaznacza konieczność przestrzegania następujących zasad:

a) Pożądane jest, by Inspektor Szkolny, o ile mianowania nie dokonywa Kuratorjum, miał możność czynienia wyboru między kandydatami. W tym celu w miarę możności winien Inspektor otrzymywać więcej podań, niż wynosi liczba wolnych posad w danym powiecie.

b) Podania o nadanie posady w pewnej ściśle określonej miejscowości należy przesyłać zgodnie z życzeniem petenta do odpowiedniego Inspektoratu, o ile dana posada wogóle wakuje.

c) Dla uniknięcia nagromadzenia się większej liczby podań w pewnych Inspektoratach z pokrzywdzeniem innych należy postawić Inspektorom Szkolnym ostateczny termin załatwiania podań przesłanych i zwrócenia niewykorzystanych,

d) Dyrekcje Seminarjów nauczycielskich państwowych i prywatnych należy zawiadomić możliwie niezwłocznie dokąd i jak mają wnosić podania absolwenci tych, Seminarjów.

5. Wskazane jest, aby Kuratorja Okręgów Szkolnych porozumiewały się pomiędzy sobą bezpośrednio w sprawie wolnych posad i liczby potrzebnych kandydatów.

Ministerstwo uważa sprawę wyżej wyłożoną za bardzo ważną i poleca ją specjalnej opiece Kuratorjów. W szczególności Ministerstwo uważa za bardzo ważne, by Kuratorja politykę swą w tym zakresie oparły na planie naprzód skonstruowanym, który umożliwiłby pewne, choćby przybliżone przewidywania i zapobiegłby doraźnym zarządzeniom od wypadku do wypadku.

Warszawa, dnia 15 czerwca 1926 r. (Nr. I. 8213/26).

Kierownik Minist. Wyznań Religijn. i Oświecenia Publicznego
(—) J. MIKUŁOWSKI-POMORSKI

117

## ROZPORZĄDZENIE

### Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 30 lipca 1926 r.

**w sprawie zmian w Regulaminie egzaminów dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych.**

W Regulaminie egzaminów dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych (Dz. Urz. z r. 1924 Nr. 10 poz. 94), wprowadza się niniejszem następujące zmiany.

1) § 7 punkt e otrzymuje brzmienie: „opłatę egzaminacyjną, określoną w § 33 niniejszego Regulaminu".

2) § 33 otrzymuje brzmienie: „Opłatę za egzamin przesyła kandydat łącznie z podaniem o dopuszczenie o do egzaminu. Opłata wynosi za egzamin z jednej grupy przedmiotów 10 zł., za egzamin składany odrazu z dwu grup — 15 zł., z trzech grup — 20 zł., z czterech i więcej grup — 25 zł. O ile przedmioty artystyczno-techniczne są zdawane oddzielnie (§ 21). egzamin z każdego przedmiotu tej grupy liczy się za jedną grupę, pod względem opłaty".

3) § 34 otrzymuje brzmienie: „Po ukończeniu egzaminu pokrywa się z taks wszelkie wydatki Komisji egzaminacyjnej

(potrzeby kancelaryjne, usługa i t. p.), pozostałą zaś kwotę dzieli się między członków Komisji, proporcjonalnie do liczby zajęć egzaminacyjnych. Do płatnych godzin zajęć liczy się: dyżury na egzaminie piśmiennym (praktycznym), udział w egzaminie ustnym i ocenę wypracowań piśmiennych. I-ą ocenę jednego wypracowania liczy się za 1/2 godziny, II-ą ocenę za 1/5 godziny. Godziny konferencji nie są płatne. Inspektora Szkolnego, względnie jego zastępcę, wchodzącego z urzędu w skład Komisji (§ 8), uwzględnia się przy podziale opłat egzaminacyjnych narówni z innymi członkami Komisji. Podział opłat i wypłatę wynagrodzeń uskutecznia przewodniczący Komisji".

Rozporządzenie niniejsze obowiązuje od dnia 1 września 1926 r. i z tą chwilą tracą moc obowiązującą wszystkie poprzednie zarządzenia w tej sprawie.

Warszawa, dn. 30 lipca 1926 r. (Nr. I. 10479/26).

Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego
(—) A. SUJKOWSKI

118

# OKÓLNIK

## Minist. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

### do Kuratorjów Okręgów Szkolnych i Śląskiego Urzędu Wojewódzkiego w Katowicach.

### w sprawie konferencyj rejonowych.

Ze sprawozdań, nadesłanych w związku z okólnikiem Ministerstwa z dnia 15 stycznia 1924 r. Nr. 16180/I ex 1923, wynika, że rejonowe konferencje nauczycielskie, organizowane niemal we wszystkich powiatach, rozwijają się coraz pomyślnej, przyczyniając się do stałego podnoszenia poziomu szkolnictwa powszechnego.

Dotychczasowe doświadczenia wykazały, że konferencje rejonowe w różnych Okręgach, a nawet w różnych powiatach tego samego Okręgu opierają się często na odmiennych zasadach organizacyjnych, zależnie od miejscowych warunków oraz charakteru konferencyj.

Jakkolwiek dążenie do zupełnej jednolitości nie byłoby wskazane, to jednak z drugiej strony wydaje się konieczne wprowadzenie pewnych stałych zasad organizacyjnych i podanie ogólnych wytycznych co do planu i programu pracy, zwła-

szcza że pod tym względem ujawniły się tu i ówdzie niedomagania, wywołujące nawet uzasadnione często skargi ze strony nauczycielstwa.

Słyszy się więc zarzuty. że w niektórych powiatach rejony konferencyjne są zbyt duże i obejmują zbyt odległe szkoły, co utrudnia nauczycielom regularne uczęszczanie na konferencje. Słyszy się skargi na zbyt bezwzględną, a czasem nawet przykrą krytykę lekcyj i referatów, co krępuje uczestników konferencyj w swobodnem wypowiadaniu się.

Dochodzą również skargi, iż tu i ówdzie wprowadzono na konferencje ton zbyt urzędowy. W niektòrych powiatach nauczycielstwo uskarza się, że konferencje służą Inspektorom Szkolnym za podstawę do oceniania i kwalifikowania nauczycieli. Podnoszone wreszcie bywają zarzuty, że praca w konferencjach nie jest systematyczna, że brak w niej jednolitej planowej myśli i umiejętnego, konsekwentnego jej przeprowadzenia.

Ponieważ te i tym podobne niewłaściwości wynikają po części z rozmaitego — wobec braku szczegółowej instrukcji — pojmowania celu i charakteru konferencyj. Ministerstwo W. R. i O. P. w związku ze wspomnianym na wstępie okólnikiem podaje poniżej zasady, których w przyszłości trzymać się należy przy organizowaniu i prowadzeniu pracy.

**I. Cel Konferencyj.** Konferencje rejonowe dążyć winny do podniesienia i doskonalenia pracy nauczyciela w związku z realizowaniem programu szkoły powszechnej oraz do wzbudzenia i podtrzymania wśród nauczycieli zainteresowania zagadnieniami wychowawczemi, naukowemi i społeczno-oświatowemi. Obok tych głównych celów konferencje winny zmierzać do zaciśnienia wśród nauczycieli na gruncie wspólnej pracy węzłów życia koleżeńskiego przez wzajemne dzielenie się spostrzeżeniami i doświadczeniami z własnej praktyki szkolnej oraz przez wzajemne porozumiewanie się co do osiągniętych wyników pracy we własnej szkole.

**II. Charakter konferencyj.** Ponieważ konferencje rejonowe polegać mają na wspólnej w dużej mierze dobrowolnie podejmowanej pracy całego nauczycielstwa, należącego do danego rejonu, pożądane więc jest, by inicjatywa do ich zorganizowania wychodziła ze strony samego nauczycielstwa, które i w prowadzeniu tej pracy winno mieć dostateczną swobodę działania. Dlatego też nie może być dążeniem władz szkolnych, by konferencjom rejonowym nadać charakter ściśle urzędowy, tak jak nie jest również dopuszczalne, by konferencje opierały się o poszczególne organizacje nauczycielskie,

ponieważ idzie tu o wciągnięcie do wspólnej pracy wszystkich nauczycieli bez względu na przynależność do różnych organizacyj.

Z drugiej jednak strony jest rzeczą zrozumiałą, że konferencje rejonowe, jako stanowiące jeden z bardzo poważnych składników pracy nauczycielskiej, muszą pozostawać pod opieką, ogólnem kierownictwem i nadzorem władz szkolnych, które nie tylko winny pośpieszyć z pomocą przy organizowaniu konferencyj, lecz również dbać muszą, by podejmowana przez nauczycielstwo praca stała na odpowiednim poziomie i wydała pożądane rezultaty.

Ogólne zatem kierownictwo konferencyj w każdym powiecie spoczywać musi w rękach Inspektora Szkolnego.

Do obowiązków Inspektora należeć będzie utworzenie w danym powiecie odpowiedniej liczby rejonów, podejmowanie w razie potrzeby inicjatywy w sprawie organizowania konferencyj, współdziałanie z przewodniczącymi konferencyj przy układaniu programu pracy i zatwierdzanie przedstawionego programu, udzielanie pomocy i rady w sprawie wykonania programu, udzielanie w myśl obowiązujących przepisów dni wolnych na zebrania rejonu, wreszcie bezpośrednie żywe i jak najżyczliwsze interesowanie się tą akcją w swoim powiecie. Inspektor Szkolny winien jaknajczęściej odwiedzać konferencje, biorąc w nich udział nie tyle jako zwierzchnik i przełożony lecz raczej jako życzliwy doradca, służący zawsze chętnie radami i pomocą. Z tego też powodu ujemne wyniki lekcyj, przeprowadzanych na konferencjach rejonowych, nie mogą być pod żadnym warunkiem podstawą do jakichkolwiek ocen, a tem samem nie mogą być podstawą do wpisywania uwag w arkuszu nauczycielskim: podobnie i dyskusja na konferencjach nie może służyć za podstawę do kwalifikowania i oceniania wartości nauczyciela.

Na konferencjach rejonowych Inspektor Szkolny może bądź sam, bądź za pośrednictwem przewodniczącego komunikować zebranemu nauczycielstwu rozporządzenia władz i podawać do wiadomości swe zarządzenia oraz praktyczne informacje w związku z administracją szkolną. Komunikaty te, podawane do wiadomości nauczycieli na konferencji rejonu zastępować mogą niektóre (nie wszystkie/) okólniki, zastępując żywem słowem kosztowną i mozolną korespondencję.

Ze stanu i rozwoju konferencyj w powiecie Inspektor Szkolny winien do końca sierpnia każdego roku przesłać do Kuratorjum sprawozdanie, opracowane na podstawie sprawozdań przewodniczących konferencyj oraz na podstawie własnych spostrzeżeń.

Półoficjalny charakter konferencyj nie przeszkadza temu, że po wyczerpaniu porządku dziennego i zakończeniu konferencji uczestnicy jej, należący do jakiejś organizacji nauczycielskiej, mogą odbyć na miejscu swoje zebranie. Nie wyklucza to również zorganizowania po konferencji zebrania towarzyskiego, mającego na celu godziwą rozrywkę po pracy. Zebranie towarzyskie jednak nie powinno w myśl okólnika Ministerstwa z dnia 28 kwietnia 1923 r. Nr. 1240/23/S (Dz. U. Ministerstwa W. R. i O. P. z roku 1923 Nr. 12, poz. 100) odbywać się w sali szkolnej.

**III. Teren działania i liczebność.** Konferencje rejonowe powinny odbywać się wszędzie tam, gdzie bądź to wskutek inicjatywy samorzutniej, bądź to wskutek inicjatywy Inspektora jest możność zorganizowania owocnej pracy. Jak wyżej wskazano, utworzenie rejonów w powiecie należy do Inspektora Szkolnego, który licząc się z warunkami komunikacyjnemi i odległością szkół, oraz uwzględniając w miarę możności słuszne życzenia nauczycielstwa, zmierzające do zapewnienia regularnej frekwencji, winien podzielić powiat na odpowiednią liczbę rejonów w ten sposób, by umożliwić wszystkim nauczycielom danego powiatu stały udział w zebraniach. Liczba uczestników w każdym rejonie winna wynosić najmniej 10, najwyżej 30 osób. Pożądane jest, by uczestnicy każdego rejonu opracowali wewnętrzny regulamin posiedzeń, określający również prawa i obowiązki członków rejonu w granicach obowiązujących przepisów. Zatwierdzenie takiego regulaminu należy do Inspektora Szkolnego.

W myśl powyższych zasad Inspektorowie Szkolni winni obecnie ponownie rozważyć sprawę podziału powiatu na rejony i gdzie zajdzie tego potrzeba, odpowiednio je zmodyfikować. W rejonach, gdzie praca nie została jeszcze podjęta, będzie rzeczą Inspektora Szkolnego zatroszczyć się w miarę możności o uruchomienie konferencji.

**IV. Czas.** Częstość odbywania konferencyj zależy w dużej mierze od miejscowych warunków. Zasadniczo jednak w każdym rejonie winno odbyć się w przeciągu roku szkolnego najmniej 5 konferencyj. Zebrania odbywać się mogą częściowo lub w całości w czasie, przeznaczonym na naukę szkolną, w terminach, z góry ustalonych. Na zebrania w czasie, przeznaczonym na naukę szkolną, Inspektor Szkolny na wniosek przewodniczącego może przeznaczyć w każdym rejonie najwyżej 5 dni w roku szkolnym, zwalniając nauczycieli, należących do rejonu, od zajęć obowiązkowych. W takim razie udział w konferencjach obowiązuje tych wszystkich członków danego rejonu, którzy korzystają z udzielonego na ten cel urlopu. Nauczyciel, który z ważnych powodów nie może przybyć na konferencję, traci tem samem prawo do urlopu w danym dniu szkolnym.

V. Temat. Już z nakreślonego wyżej celu konferencyj wynika, że praca w konferencjach rejonowych winna iść głównie w kierunku praktycznego kształcenia się nauczycielstwa. Dlatego też tematem każdej konferencji winna być przedewszystkiem jedna lub dwie lekcje praktyczne (wzorowe), połączone z dyskusją krytyczną i omówieniem poszczególnych części programu szkoły powszechnej. Pożądany jest zajmujący i ściśle z pracą nauczycielską łączący się referat.

Ponieważ prace w konferencjach powinna cechować ciągłość i planowość, przeto program jej ułożony być winien przynajmniej na rok z góry.

W referatach należy uwzględniać tematy, związane z życiem szkoły i praktyką nauczyciela, a więc zarówno tematy pedagogiczne jak i zagadnienia organizacyjno-wychowawcze zarówno sprawozdania z przeczytanych książek i czasopism pedagogicznych, jak i rozmaite doświadczenia, poczynione w czasie praktyki szkolnej. Ponieważ doskonalenie się nauczycieli w stosowaniu najbardziej celowych metod nauczania musi się opierać o czytelnictwo pedagogiczno-dydaktyczne, jest więc rzeczą konieczną, by co pewien czas na konferencjach wygłaszano refarat sprawozdawczy z zakresu piśmiennictwa fachowego. Ministerstwo przewiduje ściślejsze związanie kwartalnika „Szkoła powszechna“ z konferencjami rejonowemi przez drukowanie w tym kwartalniku referatów i planów lekcyj praktycznych, odbytych na konferencjach, oraz zamieszczanie informacyj i wskazówek potrzebnych nauczycielstwu, pracującemu w konferencjach.

Przy układaniu programu pracy i wyborze tematów lekcyj i referatów powodować się należy zarówno najważniejszemi potrzebami szkolnictwa, jak i brakami, najbardziej odczuwanemi przez nauczycielstwo danego rejonu, które już na pierwszem zebraniu organizacyjnem wyrazić winno swoje życzenia i postulaty. Pożądane jest również, by od czasu do czasu władze szkolne poddawały a nawet zarządzały przerobienie na konferencjach pewnych zagadnień szczególnie aktualnych dla szkolnictwa w danym czasie.

Do prowadzenia lekcyj, opracowania i wygłaszania referatów poczuwać się winni wszyscy uczestnicy rejonu i żaden z nauczycieli nie powinien uchylać się od tej pracy. Będzie rzeczą przewodniczącego na drodze porozumienia pozyskanie dla każdej konferencji ochotników z pośród nauczycielstwa do przeprowadzenia lekcyj i wygłaszania referatów; sprawa zobowiązania wszystkich uczestników do opracowywania konspektu każdej lekcji należy do konferencji.

Pożądane jest, by lekcje praktyczne przygotowywali i prowadzili przedewszystkiem najbardziej wytrawni nauczyciele rejonu, następnie zaś coraz mniej doświadczeni. Pożądane jest również, aby lekcje metodyczne posiadały wszystkie cechy lekcyj normalnych, prowadzonych w zwykłych codziennych warunkach. Dla umożliwienia nauczycielowi prowadzenia lekcyj z jego własnemi uczniami wskazane jest odbywanie w miarę możności konferencyj w różnych szkołach rejonu (konferencje okrężne). Jest rzeczą bardzo pożądaną, by temat lekcyj i referatów najbliższej konferencji podany został do wiadomości uczestników rejonu na konferencji poprzedniej tak, aby wszyscy uczestnicy mogli się przygotować do rzeczowej dyskusji po wysłuchaniu lekcji i referatu.

**VI. Zarząd.** Nie ulega wątpliwości, że praca w konferencjach zależeć będzie w dużej mierze od przewodniczącego, jego inicjatywy, sprawności administracyjnej, taktu i umiejętności prowadzenia obrad. Już w cytowanym na wstępie okólniku z dnia 15 stycznia 1924 r. Nr. 16180/I ex 1923 Ministerstwo określiło warunki, którym odpowiadać winna osoba przewodniczącego i zwróciło uwagę, iż sposób ustanawiania przewodniczących w każdym powiecie należy dokładnie rozważyć, by istotnie zapewnić współdziałanie najodpowiedniejszych jednostek z pośród nauczycielstwa. Dotąd przewodniczącym konferencji był nauczyciel bądź mianowany, bądź wybierany przez nauczycielstwo i zatwierdzany przez Inspektora Szkolnego. Z wielu względów jest rzeczą pożądaną, by przewodniczący pochodził z wyboru, reprezentując zaufanie i sympatję ogółu kolegów; niekiedy jednak, zwłaszcza w tych wypadkach, gdy wybory mogłyby dać powód do starć wśród nauczycielstwa i zakłócić w następstwie zgodną współpracę uczestników, będzie rzeczą Inspektora Szkolnego wyznaczyć przewodniczącego we własnym zakresie działania.

Do obowiązków przewodniczącego konferencji rejonowej należy — jak wyżej wspomniano — opracowanie przy współudziale członków rejonu programu pracy na cały rok zgóry oraz szczegółowego planu każdej konferencji, ustalanie w porozumieniu z uczestnikami konferencji terminów i miejsca poszczególnych zebrań, zwoływanie zebrań, troska o zapewnienie każdej konferencji odpowiednich nauczycieli do prowadzenia lekcyj i wygłaszania referatów, wreszcie kierowanie przebiegiem konferencji i obradami oraz kontrolowanie listy obecności. Przewodniczący konferencji winien być w stałym kontakcie z Inspektorem Szkolnym, podawać do wiadomości Inspektora Szkolnego terminy zebrań bez względu na to, czy zebrania te odbywać się będą w czasie przeznaczonym na zajęcia szkolne, czy w godzinach pozaszkolnych.

Z każdej konferencji przewodniczący winien przesłać na ręce Inspektora Szkolnego sprawozdanie lub odpis protokólu.

VII. **Konferencje miejskie.** Sposób organizowania konferencyj w większych mia_tach może być odmienny niż w rejonach wiejskich. W miastach, gdzie jest więcej szkół, można rejony konferencyjne tworzyć np. w ten sposób, by do danego rejonu wchodzili tylko nauczyciele, uczący pewnych przedmiotów lub nauczyciele, pracujący w niższych oddziałach. Pożądane jest, by konferencje w większych miastach odbywały się przynajmniej raz na miesiąc. Lekcje praktyczne winny być ptowadzone na pierwszej lub ostatniej godzinie lekcji, dyskusje i referaty w godzinach, wolnych od zajęć szkolnych.

Zechce Kuratorjum rozpatrzyć dotychczasowy sposób organizowania konferencyj rejonowych na terenie podległym Kuratorjum i w razie potrzeby wydać odpowiednie zarządzenia, zmierzające do tego, by od początku roku szkolnego 1926|7 organizacja konferencyj opierała się na wyżej podanych zasadach.

Ministerstwo nie wątpi, że Kuratorja i Inspektorowie Szkolni i nadal otoczą konferencje rejonowe życzliwą opieką, a wizytatorowie przez częste uczestnictwo w nich okażą żywe zainteresowanie dla tej akcji, mającej doniosłe znaczenie dla rozwoju szkolnictwa.

Na podstawie nadsyłanych przez Inspektorów Szkolnych rocznych sprawozdań, o których mowa w punkcie II niniejszego okólnika, zechce Kuratorjum nadsyłać stale do dnia 1 listopada każdego roku ogólne sprawozdanie o stanie i rozwoju konferencyj rejonowych w tamtejszym Okręgu Szkolnym.

Warszawa, dnia 28 maja 1926 r. (Nr. I|5580|26).

Kierownik Minist. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publiczn.:

(—) J. MIKUŁOWSKI-POMORSKI

119.

## Do Panów Inspektorów Szkolnych Okr. Szk. Pol.

### W sprawach różnej treści.

Przeciętna liczba dzieci na nauczyciela wynosi w Okręgu Poleskim 46, waha natomiast w granicach od 40—56, jest to zjawisko ujemne, świadczące o małem wyzyskaniu pracy nauczyciela. W roku 1926/7 należy podnieść przeciętną powyżej 50. Zrobić to można przez dopilnowanie, by wszystkie dzieci w obwodach szkolnych zwłaszcza mniejszych znalazły się w szkole, przez połączenie szkół o małej frekwencji, albo zamknięcie tych szkół, które wykazują frekwencję poniżej 40 dzieci, a która nie poprawi się w najbliższych dwóch latach.

**Rok szkolny należy rozpocząć** uroczystem nabożeństwem w dniu 1 września, naukę 2 września. W sprawie nabożeństw winni kierownicy szkół porozumieć się z proboszczami rzymsko-katolickimi i prawosławnymi, by ustalono godzinę odpowiednią dla całej parafji, w razie bowiem pogody powinny wszystkie pobliskie szkoły wziąść udział w nabożeństwie, które należy traktować jako urzędowe. Naukę należy rozpocząć bezwzględnie 1/IX, jeżeli gdzieś niedokonano potrzebnego remontu, można w parę dni, czy tygodni później przeznaczyć na to potrzebną ilość czasu, niedokonanie remontu nie może być w żadnym razie powodem zwłoki. O każdym wypadku późniejszego rozpoczęcia nauki, zwłaszcza z winy nauczycielstwa (późne przybycie na miejsce) należy donieść do Kuratorjum, stałych nauczycieli pociągniąć do odpowiedzialności dyscyplinarnej, niekwalifikowanych zwolnić, jeżeli opóźnienie będzie dłuższe, albo nawet krótsze nie będzie ważnymi powodami wytłomaczone. Dla skontrolowania należytego uruchomienia szkół p.p. wizytatorowie objadą w ciągu września wszystkie powiaty.

Kontyngent dziatwy na rok 1926/27, który wykazał spis czerwcowy, teoretycznie cały winien znaleźć się w szkołach. Wobec tego jednak, że liczba dzieci uczących się waha w poszczególnych powiatach od 25,7%—89,4% należy do istniejących już szkół przyjmować wszystkie zeszłoroczne dzieci, i urodzone w roku 1919, w razie wolnego miejsca należy z kolei powołać dzieci nieuczęszczające z rocznika 1918, 1917, resztę należy już dokształcać na kursach wieczorowych. Do szkół nowych, które będzie można urochomić po ewentualnem przyznaniu etatów należy powołać roczniki 1919, 1918 i 1917 w wyjątkowych wypadkach, jeżeli jest miejsce roczniki starsze

**Podziały godzin** winni kierownicy szkół sporządzić do 15 września, choćby to był tylko podział godzin prowizoryczny. Panowie Inspektorowie winni podziały te do 30 września zatwierdzić lub zwrócić dla dokonania wymaganych przez programy zmian. Bez ustalonych podziałów godzin Kuratorjum nie będzie przyznawało poborów za godziny nadliczbowe. Odpowiednie druki będą przesłane.

**Oddziały o niewielkiej frekwencji** należy bezwarunkowo łączyć, zatwierdzanie podziałów godzin dla oddziałów V, VI, VII z frekwencją słabą jest niedopuszczalne. Kuratorjum nie będzie asygnowało należytości za godziny nadliczbowe powstałe wskutek tworzenia oddziałów o małej liczbie uczniów.

**Dzienniki lekcyjne** i inne druki szkolne winno nauczycielstwo wypełnić zaraz na początku roku szkolnego, zaniedbania w tym względzie winny być wytykane przez Inspektorów i odnotowywane w arkuszu nauczycielskim obok wyników pracy i metody nauczania.

**Arkusze nauczycielskie** należy w początkach września uzupełnić notatkami o uzyskanych w czasie kursów wakacyjnych kwalifikacjach. Do Kuratorjum należy nadesłać w ciągu września spis nauczycielstwa z podziałem według stopnia kwalifikacji z uwzględnieniem rezultatów egzaminów w lipcu i sierpniu. Przy zapisywaniu oceny z pracy należy przestrzegać, by zawsze odnotowana była data wizytacji, ile możności oddziały wizytowane—Unikać należy szablonowego wpisywania ocen, które dzięki temu, że się ten szablon powtarza nic w końcu nie mówi. Nieścisłe, ogólnikowe oceny są często powodem nieuwzględniania wniosków Inspektorów w sprawie zwolnienia, przeniesienia, zaliczki i t. p.

Odpowiednie zarządzenie winni p. Inspektorowie wydać kierownikom szkół.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
ZYGMUNT PODGÓRSKI
p. o. Naczelnika Wydziału.

120.

Do Panów Inspektorów Szkolnych Okręgu Szkolnego Poleskiego.

## O K Ó L N I K.

Kuratorjum stwierdziło w wielu wypadkach, że ogrody, pola i łąki szkolne, o których zwrot lub też nadział Pp. Inspektorowie zabiegali, nie są przedmiotem tak starannej opieki ze strony nauczycielstwa, jakby tego w skutkach oczekiwać należało. Jeżeli z jednej strony Kuratorjum z uznaniem podnosi, iż poważni nauczyciele, zwłaszcza starsi wiekiem. na gruntach szkolnych dają przykład wzorowej dla ludu pracy, to z drugiej strony stwierdza z ubolewaniem, że młodsze nauczycielstwo zwłaszcza tymczasowe, nie tylko o ziemię szkolną nie dba, lecz nawet usiłuje ją za byłe jaką korzyść materjalną wydzierżawić, nie oglądając się ani na prawne skutki dzierżawy dla swych kolegów, którzy po nich posady objąć mogą ani też na gorszący dla ludu przykład targów i zatargów o publiczną ziemię szkolną.

Kuratorjum wzywa Pp. Inspektorów, by osobistym wpływem podczas konferencyj z nauczycielami lub też pismami w sposób stanowczy pouczyli nauczycielstwo, że ziemia szkolna jest tak samo cennym warsztatem pracy, jak rzemieślnicze warsztaty, maszyny do szycia i t. p. i że przykładną na niej pracą podniesiemy wartość użyteczności nauki szkolnej,

Wydaje się rzeczą wskazaną, by prócz tego dydaktycznego celu wskazać estetyczne i moralne wartości pracy na szkolnej ziemi. Kuratorjum podnosi n. p. z uznaniem pracę

dwojga nauczycielstwa, którzy nie tylko doprowadzili do ładu zniszczony ogród szkolny, lecz przykładem swym i wpływem to osiągnęli, iż wieś dobrowolnie uporządkowała i ogrodziła zaniedbany cmentarz wiejski. Taka praca musi stać się cementem kultury i moralności.

Prócz tych pouczeń zechcą Pp. Inspektorowie przestrzegać następujących zarzędzeń:

1) Stalemu nauczycielowi, przesiedlonemu w czasie między 1. września danego roku a 31. maja następnego roku do innej miejscowości tak ze względów służbowych jak też na własną prośbę, przysługuje od następcy tylko zwrot kosztów robocizny i nasion, natomiast plony zbiera w całości następca. Wynik osiągniętego porozumienia w tej sprawie winien być zaznaczony w protokóle zdawczo-odbiorczym.

2) Stały nauczyciel, przesiedlony do innej miejscowości w czasie między 1. czerwca a 31. sierpnia, ma prawo zebrać względnie sprzedać na pniu wszystkie plony, następca zaś wchodzi w posiadanie gruntu, ogrodu, sadu i łąki po dokonaniu przez poprzednika zbioru w normalnym czasie.

3) Stały nauczyciel nie może wydzierżawić gruntu szkolnego na okres dłuższy niż jeden rok, donosząc o tem Panu Inspektorowi wraz z odpisem zawartej umowy.

4) Tymczasowy nauczyciel, użytkujący sam szkolną ziemię, korzysta w razie przesiedlenia do innej miejscowości z praw, wymienionych pod 1) i 2), natomiast bez zgody inspektora szkolnego gruntu szkolnego (sadu, ogrodu, łąki lub pola) wydzierżawiać mu nie wolno.

O zarządzeniazh tych należy powiadomić ogół nauczycielstwa szkół powszechnych.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) R. WOŹNIAKOWSKI
w|z Naczelnika Wydziału

Brześć n-B. 15|IX 1926 r.
Nr. I-15199.

121.

## Do Inspektoratów Szkolnych Okręgu Poleskiego

Wobec ograniczenia kredytów przeznaczonych na opłacanie kontraktowych zastępców chorych i urlopowanych nauczycieli publicznych szkół powszechnych Kuratorjum poleca Inspektoratom Szkolnym w razie potrzeby zaangażowania kontraktowych zastępców na miejsce nauczycieli urlopowanych płatnie lub bezpłatnie z powodu choroby, delegowania na

Wyższy Kurs Nauczycielski lub innych przyczyn, zwracać się uprzednie przed spisaniem umowy do Kuratorjum o udzielenie zezwolenia na zaangażowanie.

W związku z powyższem Kuratorjum odwołuje postanowienia zawarte w ostatnim ustępie punktu 4 okólnika z dnia 2.IX. 1925 r. Nr. 15524/I oraz wszelkie inne zarządzenia upoważniające Inspektoraty Szkolne do załatwienia sprawy angażowania zastępców we własnym zakresie działania.

Tembardziej niedopuszczalne jest angażowanie we własnym zakresie przez Inspektoraty Szkolne kontraktowych nauczycieli szkół powszechnych (nie zastępców) zajmujących etaty nauczycielskie przydzielone do poszczególnych powiatów.

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) B. KUDELKA
w. z. Naczelnika Wydziału:

122.

MINISTERSTWO KOLEI
Departament Administracyjny

ODPIS.

Warszawa, dn. 16 września 1925

Wasza data 2.IX-921 Nr. 7311/21. D. III.
Nasza Nr. dz. I/4186/2.25.

W sprawie udogodnień przyznanych personelowi szkolnemu t. zw. szkół kolejowych.

Do Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego w Warszawie.

Ze względów oszczędnościowych, a w szczególności wobec obowiązującej obecnie zasady samowystarczalności kolei państwowych Ministerstwo Kolei zmuszone jest z dniem 1 września 1925 r. cofnąć udogodnienia, udzielone swego czasu kierownikom i nauczycielom, zatrudnionym w t. zw. kolejowych szkołach powszechnych i technicznych, a w szczególności prawo poboru opału i światła z zapasów kolejowych i wszelkie ulgi przejazdowe, przekraczające zniżki przyznane funkcjonarjuszom państwowym. Dobrowolnie przez zarząd kolejowy przyjęty obowiązek dostarczania na życzenie władz szkolnych opału i światła z zapasów kolejowych za zwrotem faktycznych kosztów własnych dla celów lokali szkolnych wymienionych szkół „kolejowych“ pozostaje narazie niezmieniony.

Upraszam o zawiadomienie o powyższem zainteresowanych Kuratorjów Okręgów Szkolnych.

Za Ministra
(—) I. EBERHARDT
Podsekretarz Stanu.

Inspektoratom Szkolnym Okręgu Poleskiego.
przesyła do wiadomości

Za Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) J. PODGÓRSKI
p. o. Naczelnika Wydziału:

Brześć n-B. dn. 17 września 1926
Nr. I-17851/25.

123.

## OKÓLNIK

## Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dn. 31 sierpnia 1926 Nr. I-9514/26,

**w sprawie stosowania w publicznych szkołach powszechnych niektórych postanowień ustawy z dnia 22 grudnia 1925 o środkach zapewnienia równowagi budżetowej.**

W związku ze zmianami, wprowadzonemi przez ustawę z dnia 22 grudnia 1925 r. o środkach zapewnienia równowagbudżetowej (D. U. R. P. Nr. 129 poz. 918.) wyjaśniam i zarządzam, co następuje:

1 Każdej istniejącej publicznej szkole powszechnej **Kurator** Okręgu Szkolnego na wniosek Inspektora Szkolnego **wyda orzeczenie o stopniu organizacyjnym.**

**W okresie przejściowym, t. j. do czasu zatwierdzenia planu sieci szkolnej, zgodnego z art. 4 ustawy** z dnia 17 lutego 1922 r. o zakładaniu i utrzymywaniu publicznych szkół powszechnych (D. U. R. P. Nr. 18 poz. 143 z roku 1922 i Nr. 126 poz. 898 z roku 1925) orzeczenia o stopniu organizacyjnym szkoły zależeć będą a) **od liczby dzieci zapisanych do danej szkoły w ciągu ostatnich trzech lat. a mianowicie w dniu 1 grudnia każdego roku,** b) od wystarczającej liczby odpowiednich izb lekcyjnych i c) od liczby przyznanych budżetem sił nauczycielskich.

Pierwsze orzeczenie o stopniu organizacyjnym szkoły, wydane na podstawie okólnika niniejszego może być uzależnione nie od liczby dzieci w wieku szkolnym, zapisanych do danej

szkoły w ciągu trzech ostatnich lat, lecz **tylko w dniu 1 grudnia 1926 r.** jeżeli liczba zapisanych do szkoły dzieci w wieku szkolnym w poprzednich latach nie jest znana.

II Kurator Okręgu Szkolnego może zmieniać orzeczenia o stopniu organizacyjnym szkół z ważnością od początku nowego roku szkolnego, gdy w ciągu trzech kolejno po sobie następujących lat liczba dzieci w wieku szkolnym, **zapisanych do szkoły w dniu 1 grudnia każdego roku będzie taka iż pozwoli na podniesienie lub obniżenie** stopnia organizacyjnego szkoły, a ilość i wielkość izb lekcyjnych oraz liczba etatów nauczycielskich będzie odpowiedna.

**Przykład I**: W dniu 1 grudnia 1926 r. będzie zapisanych 165 dzieci. Orzeczenie o stopniu organizacyjnym opiewać będzie na 3-klasową szkołę. W grudniu 1927 r. zapisanych będzie 202, w 1928 r. 210, a w 1929 r. 215 dzieci. W latach 1927/8, 1928/9 i 1929/30 szkoła będzie 3 klasowa. Dopiero w roku szkl. 1930/31 orzeczenie o stopniu organizacyjnym tej szkoły opiewać będzie na 5-klasową szkołę, ponieważ w przeciągu trzech po sobie następujących lat liczba dzieci nie przekraczała 250 a nie byla mniejszą od 201.

**Przykład II**: W dniu 1 grudnia 1926 r. liczba zapisanych dzieci wynosi 240. Orzeczenie o stopniu organizacyjnym: 5-cio klasowa szkoła. W grudniu 1927 r. zapisanych będzie 260, w 1928 r. — 230, w 1929 r.—280, w 1930 r. — 290, w 1931 r.— 298. Dopiero ostatnie trzy lata uzasadniają zmianę orzeczenia o stopniu organizacyjnym. W 1932/3 szkoła ta będzie sześcioklasowa.

III. Do czasu ustawowego unormowania jednolitej w całem Państwie granicy wieku szkolnego obowiązywać będą postanowienia dotychczasowe a mianowicie wiek szkolny dzieci trwa:

a. w województwach centralnych i wschodnich na podstawie art. 9 i 10 dekretu z 7 lutego 1919 r o obowiązku szkolnym (D. P. P. P. Nr. 14 poz. 147) od 1 września tego roku kalendarzowego, w którym dziecko kończy 7 lat życia, do końca tego roku szkolnego, w którym ukończy 14 lat życia;

b. w województwach południowych na podstawie art. 30 ustawy krajowej z dnia 23 maja 1895 r. o zakładaniu i urządzeniu publicznych szkół ludowych i obowiązku posyłania do nich dzieci (Dz. ust. kraj. Nr. 57) od ukończenia 6 roku życia przez 1) lat siedem w miastach, w których istniała szkoła wydziałowa, (obecnie siedmioklasowa szkoła powszechna), 2) lat sześć we wszystkich innych miejscowościach;

c) w województwach zachodnich (bez Śląska) na mocy rozporządzenia b. Ministra Dzielnicy Pruskiej z dnia 10 maja 1920 r. Nr. P. 6, 900/20 od ukończenia 7 roku życia do 14 roku życia;

d) w województwie śląskiem w części górnośląskiej na mocy rozporządzenia Rejencji Opolskiej z dnia 11 października 1912 L. II. a XXII 2442, w części cieszyńskiej na mocy art. 21 — 25 ustawy z 14 maja 1869 r. (R. G. B l. Nr. 62) i art. 33 — 44 rozporządzenia austr. Ministra Wyznań i Oświaty z 29 września 1905 L. 13200 (R. G. B l. Nr. 159, V. B l. 1925 Nr. 49) od ukończenia 6 roku życia i trwa do ukończenia 14 roku życia.

IV. Z powodu obecnych ciężkich warunków ekonomicznych i niemożności dostarczenia odpowiedniej ilości izb szkolnych **zezwalam na organizowanie 7-mio i 6-cio klasowych szkół już przy 5-ciu izbach lekcyjnych, 5-cio klasowych szkół przy 4-ch izbach lekcyjnych, 4-ro klasowych szkół przy 3-ch izbach lekcyjnych i 3-klasowych szkół przy 2 izbach lekcyjnych.**

Na dalsze odstępstwa od właściwych norm może zezwolić Ministerstwo W. R. i O. P. na należycie umotywowany wniosek Kuratora Okręgu Szkolnego.

**V. Obciążenie izby lekcyjnej uczniami może maksymalnie być takie, by na 2 metry kwadratowe sali szkolnej wypadało troje dzieci (rozp. D. U. M. W. R. i O. P. Nr. 26 poz. 292 z roku 1922).**

VI. Dotychczasowa gospodarka siłami nauczycielskiemi musi w poszczególnych powiatach ulec zmianie. Ankiety przeprowadzone 1 grudnia 1925 r. wykazały, że średnie obciązenie nauczyciela dziećmi w wielu powiatach, a zwłaszcza w wielu większych miastach jest zbyt małe, np. nie przekracza 35 uczniów na jednego nauczyciela. **Zwiększenie tego obciążenia pozwoli mimo oszczędności w wydatkach budżetowych Ministerstwa W. R. i O. P.** rozwijać w dalszym ciągu odpowiednio szkolnictwo pod względem ilościowym i podnosić jego stopień organizacyjny. Również racjonalne przeprowadzenie komasacji szkół, zwłaszcza w województwach południowych i zachodnich, wpłynie na podniesienie stopnia organizacyjnego, a temsamem na lepsze użycie sił nauczycielskich.

Obciążenie nauczycieli godzinami lekcyjnemi pozostawia niejednokrotnie także wiele do życzenia. Musi się w myśl przepisów **ustawowych dążyć do tego, aby ilość godzin tygodniowych zajęć nauczyciela wynosiła 30. Jest** rzeczą **oczywistą,** że norma ta **nie** zawsze da się osiągnąć.

Np. W 7-mio klasowej szkole powszechnej obowiązujący rozkład godzin uzasadnia obciążenie nauczyciela nieco mniejszą liczbą godzin.

VII. Ministerstwo W. R. i O. P. przypomina, **że chorych i urlopowanych nauczycieli zastępują przedewszystkiem koledzy a dopiero** gdy to niemożliwe, to można w miarę rozporządzalnych sum budżetowych, przeznaczonych na zastępstwo za chorych i urlopowanych nauczycieli (Dz. budżetu IV, R, 2. § 2. poz. 4) zatrudnić nauczyciela płatnego od liczby udzielanych godzin, względnie nauczyciela kontraktowego. Gdyby wreszcie Kuratorjum rozporządzalnych sum budżetowych w wymienionej wyżej pozycji budżetowej nie posiadało, wówczas należy w szkole więcejklasowej naukę odpowiednio ograniczyć, a w szkole jednoklasowej nawet przerwać w żadnym zaś razie niemianować nowej etatowej siły nauczycielskiej.

VIII Tygodniową ilość godzin lekcyjnych, do której **obowiązani są kierownicy szkół, normuje rozporządzenie Ministerstwa** W. **R. i O. P. z dnia 24 marca 1924 r. D. U. M. W. R. i O. P. Nr. 9 poz. 83)** w sprawie zmniejszenia liczby godzin nauczania dla kierowników publicznych szkół powszechnych i okólnik Ministerstwa W. R. i O. P. z **tej samej daty (D. U. M. W. R. i O. P. Nr. 9 poz. 88).**

IX. Jeżeli w 7-klasowej szkole są oddziały równoległe, to liczba nauczycieli w takiej szkole łącznie z kierownikiem nie musi być taka sama, jak liczba oddziałów lecz może być mniejsza. W tym wypadku niektórzy nauczyciele prowadzić będą dwa oddziały.

Tabelka niżej podana przedstawia obciążenie kierownika i nauczycieli godzinami lekcyjnemi w 7-klasowych szkołach z 7, 9 11, 13 oddziałami i przy 7/6, (8/7, 10/9, 12/11), nauczycielach:

A. 7-klasowa szkoła powszechna z prefektem w szkole:

| | | Przykład I. | | | Przykład II. | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Ilość oddziałów: | Oddziałów równorzędnych | Kierownik ma zniżkę d godzin | Poza kierownikiem jest nauczycieli | Na nauczyciela wypada godzin lekcyjn. | Poza kierownikiem jest nauczycieli | Na nauczyciela wypada godzin lekcyjnych |
| 7 | — | 12 | 6 | 26 i 27 | | |
| 9 | I—II | 10 | 8 | 24 i 25 | 7 | 28 |
| 11 | I—IV | 8 | 10 | 25 | 9 | 27 i 28 |
| 13 | I—VI | 6 | 12 | 25 i 26 | 11 | 28 |

B. 7-klasowa szkoła powszechna bez prefekta w szkole:

| | | Przykład I. | | | Przykład II. | |
|---|---|---|---|---|---|---|
| Ilość oddziałów: | Oddziałów równorzędnych | Kierownik ma zniżkę do godzin | Poza kierownikiem jest nauczycieli | Na nauczyciela wypada godzin lekcyjn. | Poza kierownikiem jest nauczycieli | Na nauczyciela wypada godzin lekcyjnych |
| 7 | — | 12 | 6 | 28 i 29 | | |
| 9 | I—II | 10 | 8 | 26 i 27 | 7 | 30 i 31 |
| 11 | I—IV | 8 | 10 | 27 i 28 | 9 | 30 i 31 |
| 13 | I—VI | 6 | 12 | 27 i 28 | 11 | 30 i 31 |

X. W związku z wydaniem orzeczeń o stopniu organizacyjnym szkół wypadnie niejednokrotnie przeprowadzić odpowiednie przesunięcia sił nauczycielskich w obrębie okręgów szkolnych przez zasilenie jednych powiatów zbędnemi w innych powiatach siłami nauczycielskiemi.

Przy przenoszeniu nauczycieli kierować się będą Panowie Kuratorowie zasadą, że przenieść należy najpierw tymczasowe siły nauczycielskie, potem ze stałych sił nauczycielskich nauczycielki niezamężne lub nauczycieli nieżonatych, a wreszcie nauczycieli mniejszej ilości lat służby.

Pierwszeństwo w przenoszeniu należy dać nauczycielom dobrowolnie się zgłaszającym.

XI. Pomijając wypadki szkół dla mniejszości, Ministerstwo zaznacza, że tylko w tych miejscowościach może istnieć więcej niż jedna szkoła powszechna w których liczba dzieci jest tak wielka, że wszystkie szkoły mogą być zorganizowane jako 7-klasowe.

Jeśli wypadnie tam niektóre wyższe oddziały 7-klasowej szkoły z powodu braku dostatecznej liczby dzieci przejściowo zwinąć lub skomasować z oddziałami innych 7-klasowych szkół, to szkoły te w których chwilowo niektóre oddziały zwinięto, pozostają nadal szkołami 7-klasowemi. Nauki wszystkich przedmiotów w tych szkołach udziela się wedle programu nauki w szkołach powszechnych siedmioklasowych.

**Istniejące gdzieniegdzie po miastach wbrew obowiązującym przepisom obok szkół 7-klasowych szkoły powszechne o niższym stopniu organizacyjnym (Np. szkoły 4-klasowe) muszą zniknąć jako odrębne jednostki szkolne, a mogą być uważane jako oddziały równoległe jednej z pełnych szkół 7-klasowych i pozostawać z tą szkołą pod wspólnem kierownictwem.**

XII. Kierownikowi szkoły dolicza się za kierownictwo zawsze taką ilość punktów miesięcznie, jaka wynika z orzeczenia o stopniu organizacyjnym szkoły.

XIII. **Orzeczenia o stopniu organizacyjnym dla szkół nowopowstających oraz dla szkół, dla których wnosi się nowe budynki są zawarte w okólniku Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 19 lipca 1923 r. № 1—8987/23 (D. U. M. W. R. i O. P. № 17 poz. 156)** w sprawie wydawania orzeczeń organizacyjnych dla publicznych szkół powszechnych. Okólnik ten obowiązuje ze zmianami dokonanemi:

a) w punkcie 3-im ustępu 1-go, okólnikiem z 13 maja 1925 r. Nr. I-8641/25, którym polecono Kuratorjum wydawać orzeczenia organizacyjne dla publicznych szkół powszechnych bez uzyskiwania zgody Ministerstwa W. R. i O. P., w okólniku tym należy ostatnie zdanie skreslić;

b) w punkcie 6-tym, artykułem 14 ustawy z dnia 22 grudnia 1925 o środkach zapewnienia równowagi budżetowej, którym podwyższono liczbę dzieci z **60 na 80, z 100 na 120, a 150 na 170,**

c) uzupełnieniem punktu 13 dokonanem okólnikiem z dnia 2 marca 1926 r. Nr. I-2720/26 w sprawie utrzymania szkół z niedostateczną liczbą dzieci.

XIV. **Celem sprawnego wydania orzeczeń w sprawie organizacji** szkoły w r. szk. 1926/27 przedłożą z początkiem grudnia 1926 Inspektorowie Szkolni Kuratorowi Okręgu Szkolnego **w dwuch egzemplarzach** wykazy szkół według następującego wzoru:

# WYKAZ

## publicznych szkół powszechnych
w powiecie............................................

| Miejscowość szkolna | Gmina | Dotychczasowy stopień organizac. szkoły bez względu na to czy orzeczenie, organ. było czy nie | Liczba dzieci w wieku szkolnym zapisanych do szkoły dnia 1 grudnia 1926 r. | Stopień organiz. szkoły proponowany przez Insp. Szkól. | Orzeczenie Kuratora o stopniu organizacyjnym |
|---|---|---|---|---|---|
| | | | | | |

Jeden egzemplarz wykazu przechowuje Kuratorjum, a drugi, podpisany przez Kuratora, zwraca Inspektorowi Szkolnemu po wypełnieniu rubryki, zawierającej decyzję Kuratora o stopniu organizacyjnym każdej szkoły.

O decyzji Kuratora zawiadomi Inspektor Szkolny Gminy, Samorząd Szkolny i szkoły.

Minister W. R. i O. P. (—) GAYCZAK

Ministerstwo
Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

Dnia 31 sierpnia 1926 roku.
№ I-9514|26.

Kuratorjom Okręgów Szkolnych i Województwu Śląskiemu

do wiadomości i wykonania z uwagą, że okólnik niniejszy będzie drukowany w Dzienniku Urzędowym Ministerstwa W. R. i O. P.

Za Ministra
(—) NIKITIUK
Dyrektor Departamentu

124.

# Komunikat

Egzaminy dla czynnych a niewykwalifikowanych nauczycieli szkół powszechnych Okręgu Szkolnego Poleskiego w terminie jesiennym 1926 r. odbędą się w Prużanie i rozpoczną się w dniu 22 listopada 1926 r.

Podania o dopuszczenie do egzaminu, poparte załączonemi:

1) dokumentami kwalifikacyjnemi (świadectwa szkolne, zaświadczenia z dotychczas złożonych egzaminów i inne),
2) własnoręcznie napisanym życiorysem,
3) metryką urodzenia,
4) spisem dzieł i lektury przestudjowanych przez kandydata do egzaminu,
5) opłatą egzaminacyjną **w gotówce** w wysokości 10 złotych za egzamin z jednej grupy przedmiotów, 15 złotych z dwu grup składanych razem, 20 złotych—z trzech grup, 25 złotych z czterech i więcej grup (o ile przedmioty artystyczno-techniczne są zdawane oddzielnie, egzamin z każdego przedmiotu tej grupy liczy się za jedną grupę pod względem opłaty)

należy składać do Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poleskiego nwdrodze służbowej z tem, by w dniu 23 października r. b. ajpóźniej znalazło się w Inspektoracie Szkolnym.

Terminy podane wyżej są ostateczne i nieodwołalne. Wszelkie opóźnienia i brak załączników może pociągnąć za sobą niedopuszczënie kandydatów do składania egzaminu.

Kandydaci dopuszczeni do egzaminu otrzymają imienne wezwania za pośrednictwem odnośnego Inspektoratu Szkolnego.

125.

## ROZPORZĄDZENIE

### Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 3 lipca 1926 r.

**w sprawie programów gimnazjow państwowych.**

Rozporządzenie z dnia 17 lipca 1925 r. L. 10422/II w sprawie programów gimnazjum wyższego wprowadziło zmiany w liczbach godzin tygodniowych oraz wskazało ramy, w których miały być dokonane redukcje w materjale naukowym w roku szkolnym 1925/26. W celu dalszego przeprowadzenia uproszczeń, zapoczątkowanych wzmiankowanem rozporządzeniem, oraz szczegółowszego ujęcia ogólnych jego wskazań, do czego dostarczyły obfitych przyczynków referaty szkół i Kuratorjów, nadesłane w myśl § 2 tegoż rozporządzenia, ustanawiam nową redakcję programów gimnazjum wyższego. Nie są to nowe programy, lecz programy dotąd obowiązujące, z których usunięte zostało przeładowanie materjałem naukowym. Ustalone w ten sposób i ogłoszone w osobnej bro-

szurze, obowiązują w gimnazjach państwowych od 1 września 1926 r. Posługiwanie się rozporządzeniem z dnia 17 lipca 1925 r. L. 10422/II staje się odtąd zbędnem, gdyż jego założenia zostały rozwinięte w ogłoszonych obecnie programach. W tekście tych programów przez programy z r. 1922 rozumieć należy programy ogłoszone w r. 1922, a następnie przedrukowywane w wydaniu drugiem względnie trzeciem.

Warszawa, dnia 3 lipca 1926 r. (L. II. 7775/26).

Kierownik Ministerstwa Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
(—) J. MIKUŁOWSKI-POMORSKI.

126.

# OKÓLNIK

## Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

**do Kuratorjów Okręgów Szkolnych w sprawie gier i zabaw ruchowych.**

Zmieniając częściowo okólnik z dnia 12 października 1922 r. Nr. 1698|II, ogłoszony w dzienniku Urzędowym Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego Nr. 29|98, Poz. 342, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, ze względów budżetowych, postanawia w sprawie gier i zabaw, co następuje:

Liczbę godzin, poświęconych na gry i zabawy w Państwowych szkołach średnich i seminarjach nauczycielskich, określa Ministerstwo na 8 tygodniowo, w szkołach o więcej niż 10-ciu oddziałach, na 10 godzin tygodniowo.

Wynagrodzenie za te godziny będzie płatne tylko za miesiące kwiecień, maj, czerwiec, wrzesień i październik. t. j. tylko za ten okres czasu, w którym one faktycznie się odbywają.

Wobec tego, że wynagrodzenie to pobierać będą nauczyciele tylko za rzeczywiście wykonywane czynności, muszą Dyrekcje Szkoły dbać o to, aby zajęcia, jakieby odpadły wskutek niepomyślnych warunków atmosferycznych, były przeniesione na dnie pogodne.

W związku z tem, że gry i zabawy będą płatne tylko w pewnych miesiącach, mogą one służyc jako uzupełnienie etatu tylko w połowie podanego powyżej wymiaru godzin, t. j. można wliczyć do etatu 4 względnie 5 godzin tygodniowo, za 8 względnie 10 godzin efektywnej pracy w miesiącach letnich.

Równocześnie Ministerstwo w związku z okólnikiem z dnia 28. VI. 1925 r. Nr. 5793|II, w sprawie wynagrodzenia za kierownictwo hufcem szkolnym (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 13 (155) z 15. VIII. 1925 r. poz. 128), oznajmia, że należytości za prowadzenie hufców szkolnych w zasadzie nie wlicza się do etatu. W wypadkach wyjątkowych, o ile kierownictwo hufcem szkolnym sprawuje nauczyciel wychowania fizycznego, można mu to wliczyć do etatu **w maksymalnej** ilości 4 godzin — o ile czynności te są wykonywane przez cały rok.

Zarządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem 1 września 1926 r.

Warszawa, dnia 19 czerwca 1926 r. (Nr. II-6174|26).

Kierownik Ministerstwa Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

(—) J. MIKUŁOWSKI-POMORSKI.

127.

# OKÓLNIK

## Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publiczn.

### do Kuratorjów Okręgów Szkolnych, do Województwa Śląskiego oraz do Dyrekcyj wszystkich państwowych szkół średnich ogólnokształcących, państwowych szkół zawodowych i państwowych seminarjów nauczycielskich

**w sprawie opłat na budowę domów wycieczkowych.**

Okólnik Ministerstwa z dnia 19 maja 1926 roku Nr. O. Prez. 3460/26 (Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. z r. 1926 Nr. 9, poz. 105) polecił Dyrekcjom szkół państwowych, zarówno średnich ogólnokształcących, jak zawodowych i seminarjów nauczycielskich składanie coroczne 25% uczniowskich opłat na fundusz gier i zabaw ruchowych do Pocztowej Kasy Oszczędności na konto czekowe 30373 na rzecz Rady Naczelnej Wychowania Fizycznego i Przysposobienia Wojskowego z przeznaczeniem na „domy wycieczkowe".

Pragnąc przyśpieszyć początek tej ważnej akcji i oddać do użytku młodzieży już w lecie 1927 r. cały szereg domów wakacyjnych (na cele kolonij wakacyjnych) oraz domów wycieczkowych (punktów oparcia dla pieszych wędrówek młodzie-

ży), Ministerstwo — utrzymując w mocy corocznie obowiązkowe opłaty na ten cel ustanowione powołanym wyżej okólnikiem — zarządza, aby wyjątkowo w roku szkolnym 1926/7 — oprócz normalnie przypadającej nań opłaty—Dyrekcja każdej z wymienionych państwowych szkół złożyła na to samo konto czekowe i z tem samem przeznaczeniem drugie 25% opłat na fundusze gier i zabaw ruchowych, t. j. 1 zł. od każdego ucznia państwowego gimnazjum lub seminarjum nauczycielskiego, a 50 gr. od każdego ucznia państwowej szkoły zawodowej. Ta dodatkowa opłata winna być przez Dyrekcję wniesiona do P. K. O. najpóźniej do końca października 1926 r. Byłoby pożądane, aby Dyrekcje — o ile to będzie możliwe—wniosły w tym terminie obie opłaty naraz, zwyczajne oraz nadzwyczajne, t. j. 50% tegorocznego funduszu.

Równocześnie zachęca Ministerstwo Dyrekcje tych szkół, których najważniejsze potrzeby w dziedzinie gier i zabaw ruchowych są zaspokojne, do dobrowolnego wpłacenia w bieżącym roku szkolnym na cel powyższy dalszych kwot z funduszu na gry i zabawy. W ten sposób przyczynią się Dyrekcje do wydatnego powiększenia liczby placówek wakacyjnych, które od samego początku akcji t. j. od wakacyj letnich 1927 r. będą służyły sprawie fizycznego i moralnego wychowania młodzieży.

Warszawa, dnia 28 sierpnia 1926 r. (Nr. O. Prez. 7460/26).

Za Ministra Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego:

(—) St. GAYCZAK
Podsekretarz Stanu

128.

## ROZPORZĄDZENIE

### Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

z dnia 10 lipca 1926 roku

**w sprawie uzupełnienia „Regulaminu gimnazjalnych egzaminów dojrzałości".**

§ 1. Kandydaci, którzy przy zgłaszaniu się do gimnazjalnego egzaminu dojrzałości dla eksternów przedstawią świadectwa ze szkół średnich zawodowych, mogą uzyskiwać na podstawie każdorazowego zezwolenia Ministerstwa zwolnienia od egzaminów z tych przedmiotów II części egzaminu dojrzałości, których poziom w danej szkole zawodowej Ministerstwo

uzna za wystarczający i z których dany kandydat posiada ocenę co najmniej dobrą.

§ 2. § 1 niniejszego rozporządzenia stanowi uzupełnienie czwartego od końca ustępu § 71-go „Regulaminu gimnazjalnych egzaminów dojrzałości", ogłoszonego w Nr. 2 (164) „Dziennika Urzędowego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego", jako załącznik do rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publiczn. z dn. 19/XII 1925 roku L. 18655/II.

§ 3. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

Warszawa, dn. 10 lipca 1926 r. (Nr. II. 7032/26).
Minister Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego:
(-) A. SUJKOWSKI.

129.

## ROZPORZĄDZENIE

### Kierownika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

z dnia 3-go lipca 1926 r.

**w sprawie praktyki przedegzaminowej kandydatów na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich.**

§ 1. Przez „praktykę przedegzaminową" rozumieć należy w niniejszem rozporządzeniem praktykę nauczycielską, wymienioną jako jeden z warunków dopuszczenia do państwowego egzaminu na nauczyciela szkół średnich w § 1 lit. e) rozporządzenia Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego z dnia 9 października r. 1924, zamieszczonego w Nr. 18 (140) Dziennika Urzędowego Ministerstwa poz. (185). Aby praca nauczycielska mogła być zaliczona w charakterze praktyki przedegzaminowej, winna spełniać warunki, wyłuszczone w następnych paragrafach.

§ 2. Praktykę przedegzaminową może odbywać tylko osoba, posiadająca obywatelstwo polskie, nieskazitelna pod względem moralnym, zdatna fizycznie do zawodu nauczycielskiego i spełniająca w zakresie przygotowania naukowego jeden z warunków, wyliczonych w § 1 lit. d) oraz § 35 lit. a) i b) wzmiankowanego rozporządzenia z dnia 9 października 1924 r.

§ 3. Praktyka przedegzaminowa winna polegać przedewszystkiem na nauczaniu tego przedmiotu nauki szkolnej,

objętego kwalifikacją naukową kandydata, który w odpowiednich przepisach został określony jako główny.

§ 4. Praktyka przedegzaminowa winna trwać przez dwa pełne lata szkolne, lub jezeli kandydat posiada stopień doktora, przez jeden pełny rok szkolny. Liczba godzin tygodniowych winna wynosić w zasadzie co najmniej 8; jedynie w wyjątkowych wypadkach Kuratorjum może zmniejszyć ten wymiar do 4 godzin. Liczba godzin tygodniowych nie może w żadnym razie przewyższać liczby, wyznaczonej ustawowo, jako wymiar pracy nauczyciela etatowego szkoły państwowej.

Przepisy tego paragrafu uzupełniają i częściowo zmieniają przepisy, zawarte w § 1 lit. e) rozporządzenia z dn. 9 października r. 1924 w sprawie egzaminu państwowego na nauczyciela szkół średnich (№ 18 (140) Dziennika Urzędowego Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, poz. 185).

§ 5. Praktykę przedegzaminową można odbywać tylko w jednym z okręgów szkolnych, wskazanych przez Ministra Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego i w szkole(łach), wskazanej(nych) przez Kuratorjum jednego z tych okręgów.

§ 6. Kandydat, pragnący rozpocząć praktykę przedegzaminową, kieruje do jednego z Kuratorjów, upoważnionych do organizowania tej praktyki, najpóźniej w końcu maja:

a) podanie w sprawie uzyskania stanowiska nauczyciela (etatowego lub kontraktowego) w szkole państwowej, któreby mu pozwoliło odbyć praktykę przedegzaminową, albo

b) prośbę o wskazanie mu szkół prywatnych, w których mógłby odbywać tę praktykę, albo

c) prośbę o zezwolenie na odbycie praktyki przedegzaminowej w szkole prywatnej, przez siebie wskazanej.

Do podania dołączyć należy: życiorys oraz dokumenty osobiste, wśród których winny się znaleźć: 1) metryka urodzenia; 2) dowód obywatelstwa polskiego; 3) dyplom magistra filozofji lub inne świadectwo, stwierdzające spełnienie warunku z § 1 lit. d) albo § 35 lit. a) lub b) rozporządzenia z dn. 9 października r. 1924, przytem dowód ten może być dołączony później, jeżeli kandydat zdaje ostatnie egzaminy magisterskie w końcu danego roku akademickiego; 4) świadectwo lekarza urzędowego o zdatności fizycznej do zawodu nauczycielskiego.

§ 7. Praktyka przedegzaminowa każdego kandydata odbywa sie według planu, ułożonego lub zatwierdzonego przez Kuratorjum Okręgu Szkolnego. Pracą szkolną osób, odbywających

praktykę przedegzaminową, kierują nietylko dyrektorzy szkół i przedstawiciele władz, powołani do wykonywania zwykłego nadzoru nad szkolnictwem, ale i osoby, wyznaczone w tym celu specjalne przez Kuratorjum. Oprócz prowadzenia lekcyj i pełnienia obowiązków nauczycielskich, ściśle z niemi związanych, oraz pewnego udziału w wychowawczej działalności szkoły, kandydat jest obowiązany do prac pozaszkolnych, mających na celu jego pedagogiczne wyrobienie, a wskazanych mu przez kierownictwo.

§ 8. Jako praktyka przedegzaminowa może być zaliczona tylko ta praca nauczycielska, którą Kuratorjum zgóry uznało za taką praktykę.

§ 9. Jeżeli dwuletnia praktyka przedegzaminowa okazała się, zdaniem Kuratorjum, zadowalającą, Kuratorjum wydaje kandydatowi świadectwo, zawierające: wskazanie dokładne czasu i szkoły lub szkół, w których praktyka się odbywała, i jej zakresu (klasy, przedmiot lub przedmioty, liczba lekcyj tygodniowych); ewentualnie bliższą charakterystykę pracy — o ile Kuratorjum uzna to za potrzebne; ocenę ogólną praktyki z zastosowaniem terminów następujących: zadowalająca, bardzo dobra.

§ 10. Jeżeli Kuratorjum uzna, że praktyka przedegzaminowa była niezadowalająca, nie wydaje kandydatowi z niej świadectwa. Kuratorjum może się zgodzić na dalsze odbywanie praktyki, uznanej za niezadowalającą, jeszcze przez trzeci rok, jeżeli sądzi, że szkoła i uczniowie nie poniosą przez to szkody, i jeżeli nie zostanie w ten sposób przekroczony maksymalny 4-letni okres nauczania bez kwalifikacyj, przewidziany w artykule 3-cim ustawy o kwalifikacjach zawodowych (Dziennik Urzędowy Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego (Nr. 18 (140), poz. 178). Praktyka, uznana za niezadowalającą po trzech latach, nie może być przedłużona. O uznaniu praktyki kandydata za niezadowalającą Kuratorjum zawiadamia w każdym wypadku niezwłocznie Ministerstwo.

§ 11. Praktyka przedegzaminowa winna się odbywać w całości w jednym okręgu szkolnym; odchylenie od tego przepisu wymaga zezwolenia Ministerstwa.

§ 12. Rozporządzenie niniejsze wchodzi w życie z dniem ogłoszenia.

## Przepis przejściowy.

§ 13. Pracę nauczycielską w szkole, wykonaną po spełnieniu jednego z warunków, wymienionych w § 1 lit. d) i w § 35 lit. a) i b) rozporządzenia z dn. 9 października 1924 r. a przed końcem roku szkolnego 1925/6, Kuratorjum może

w wypadkach, zasługujących na szczególne uwzględnienie, zaliczyć również w charakterze praktyki przedegzaminowej, chociaż nie była w tym charakterze zgóry przez władze szkolne zatwierdzona.

Warszawa, dnia 3 lipca 1926 r. (Nr. II. 7722|26).

Kierownik Minist. Wyznań Religijn. i Oświecenia Publicznego
(—) J. MIKUŁOWSKI-POMORSKI

130.

# OKÓLNIK

## Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publiczn. do Kuratorów Okręgów Szkolnych

**w sprawie praktyki przedegzaminowej kandydatów na nauczycieli szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich.**

Przepisy, zawarte w rozporządzeniu z dnia 3 lipca r. 1926 Nr. II. 7722|26, wymagają ze względu na wielką wagę sprawy oraz na trudności techniczne, które się mogą usunąć, dodatkowego oświetlenia i szerszego rozwinięcia. W tym celu Ministerstwo podaje następujące wskazania.

### I. Uwagi ogólne.

Pokierowanie pracą osób, które po zdobyciu przygotowania naukowego pragną uzyskać właściwie kwalifikacje pedagogiczne na nauczycieli, jest jednem z najważniejszych zadań, które mają do spełnienia Kuratorja Okręgów Szkolnych w stosunku do szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich. Ponieważ od stopnia i kierunku wysiłków tych osób w okresie pierwszych prób pracy zawodowej zależy w wysokim stopniu wartość ich działalności nauczycielskiej w ciągu całego życia, przeto Kuratorja winny poświęcić sprawie pokierowania temi próbami możliwie najwięcej troski i zabiegów. Jedynie Kuratorja, zarządzające niewielką liczbą szkół i posiadające zbyt szczupły i przeciążony personel, będą zwolnione od obowiązku wykonywania nadzoru nad praktyką przedegzaminową.

Ze względu zarówno na dobro szkoły, jak na potrzebę właściwej kolejności w szczeblach przygotowania nauczycieli, a wreszcie na ekonomję pracy Kuratorjów, dążyć należy do tego, aby nikt nie rozpoczynał pracy nauczycielskiej w szkole

przed zdaniem magisterjum albo uzyskaniem innego analogicznego stopnia lub świadectwa. Kuratorja winny liczyć się z tą zasadą przy stawianiu wniosków w sprawie zezwoleń na nauczanie. W żadnym ražie Ministerstwo nie będzie zezwalało na uczenie przed spełnieniem tego warunku przez czas dłuższy niż 2 lata, inaczej bowiem kandydat wobec niemożności przekroczenia 4 lat nauczania bez kwalifikacyj, wynikającej z art. 3 ustawy z dn. 26 września r. 1922 wraz ze zmianami, wprowadzonemi ustawą z dn. 16 lipca r. 1924, nie miałby do rozporządzenia dwu lat na praktykę przedegzaminową.

## II. Wymiar pracy praktykantów.

Ze względu na dalszy rozwój zainteresowań, wiedzy, sprawności i twórczości zawodowej, kandydat do stanu nauczycielskiego winien unikać obarczania się w pierwszych latach pracy pełnym wymiarem obowiązków nauczycielskich. O ile to możliwie, winien ich brać na siebie niewiele, a w szczególności podejmować się niewielu godzin lekcyj, aby mieć dużo czasu wolnego na dalsze pogłębianie swego przedmiotu, na studja teoretyczne nad pedagogiką i dydaktyką, na nader staranne obmyślanie lekcyj, rozważanie poczynionych spostrzeżeń i doświadczeń, przyglądanie się pracy wytrawnych pedagogów, udział w kształceniu się zbiorowem w gronie innych początkujących nauczycieli i t. p. Liczyć się również należy z tem, że na pierwsze dwa lata po uzyskaniu stopnia magistra filozofji lub innego analogicznego przypada ciężar przygotowania się do egzaminu nauczycielskiego.

Najkorzystniej byłoby, aby kandydat w pierwszym roku praktyki pedagogicznej objął nauczanie tylko w wymiarze 8—10 godzin tygodniowo, ucząc przytem wyłącznie przedmiotu, stanowiącego jego właściwą specjalność. Kuratorja winny wpływać na to, aby w ten sposób rozpoczynała swój zawód nauczycielski możliwie duża liczba kandydatów do tego zawodu; powinni to czynić ci, którzy mają oparcie materjalne w rodzinie, stypendja i t. p. Przewidziane w rozporządzeniu jako wyjątek zmniejszenie liczby godzin do 4 tygodniowo może nastąpić wówczas, gdy Kuratorjum uważa za potrzebne w interesie szkolnictwa powiększenie w ten sposób liczby praktykantów w okręgu.

W drugim roku praktyki liczba lekcyj może już być większa, niż w pierwszym, a nawet normalna. Liczyć się jednak należy z tem, że niewątpliwie znaczna liczba kandydatów do zawodu nauczycielskiego ze względów materjalnych będzie musiała starać się o pracę nauczycielską w pełnym wymiarze już w pierwszym roku po zdaniu magisterjum lub egzaminów analogicznych. Kuratorja nie mogą przeciwstawiać się bezwzględnie takiemu uprawnionemu dążeniu. W szczegól-

ności trzeba będzie mianować w gimnazjach i seminarjach państwowych pewną liczbę sił początkujących nauczycielami etatowymi lub kontraktowymi, pracującymi w pełnym wymiarze godzin. Nie należy jednak obsadzać wszystkich wakansów przeznaczonych dla sił początkujących, wyłącznie w taki sposób, gdyż wówczas zbyt mało osób dopuszczanoby do praktyki przedegzamioowej w szkołach państwowych, a wskutek tego tamowałby się dostęp do egzaminu nauczycielskiego. Poza innemi niedogodnościami wynikłaby stąd i ta, że władze szkolne wiązałaby się — zasadniczo na stałe — z pewną liczbą kandydatów, niewypróbowanych jeszcze, gdy tymczasem żywotny interes szkolnictwa wymaga, by mogły wybierać z pośród większej liczby praktykantów na podstawie obserwacji ich pracy. Dlatego Kuratorjum, powierzając corocznie pewnej liczbie sił początkujących nauczanie w pełnym wymiarze, winno jednak równocześnie pewien procent wakujących godzin rozdzielić między praktykantów w taki sposób, aby otrzymywali bądź minimum, bądź ilość godzin pośrednią, umożliwiającą przetrwanie roku, ale nie dochodzącą do wymiaru pełnego. Liczba nauczycieli początkujących, zatrudnionych w wymiarze niepełnym, winna być — o ile się zgłosi dostateczna liczba petentów — co najmniej równa liczbie praktykantów, posiadających normalną etatową liczbę godzin. Kuratorja winny również wpływać na szkoły prywatne, aby i one zachowywały ten stosunek dla dobra całości szkolnictwa.

Do obciążania się osób, odbywających praktykę przedegzaminową, ilością lekcyj, większą od normalnej, t. j. określonej jako wymiar pracy nauczyciela etatowego szkoły państwowej, nie można w żadnym razie dopuścić w szkołach nietylko państwowych, ale i prywatnych, gdyż rozpoczynanie w taki sposób zawodu nauczycielskiego jest wchodzeniem odrazu na tory powierzchowności i lekceważenia najistotniejszych zagadnień. Jeżeli się okaże, że kandydat ma liczbę lekcyj większą niż normalna, choćby w kilku szkołach tego samego lub różnego rodzaju, nie należy zaliczyć danego roku praktyki. Kuratorja winny oddziaływać w tym zakresie, ze względu na wagę sprawy, bardzo wyraźnie i stanowczo.

## III. Dobór kandydatów, odbywających praktykę w gimnazjach i seminarjach państwowych.

Przy doborze kandydatów, mających praktykować w szkołach państwowych, oraz przy rozstrzyganiu zagadnienia, ile wakansów należy obsadzać nauczycielami szkół prywatnych, posiadającymi kwalifikacje formalne, a ile siłami nowemi, odbywającemi dopiero lub mającemi odbywać praktykę przedegzaminową, należy trzymać się zasad następujących:

1) Kandydatom, którzy odbyli już rok praktyki przedegzaminowej, w szkole prywatnej, należy dawać pierwszeństwo przed kandydatami, którzy praktyki tej jeszcze wogóle nie rozpoczęli. Od tej zasady można czynić odstępstwa tylko wtedy, gdy kandydat, nie mający poza sobą praktyki przedegzaminowej: a) pracował w szkolnictwie przed uzyskaniem magisterjum lub stopnia analogicznego lub b) góruje nad innymi pod względem naukowym (wynik egzaminu magisterskiego, prace naukowe) lub c) dotychczasowa praktyka kandydata ze szkoły prywatnej jest niezadowalającą.

2) Z pośród nauczycieli szkół prywatnych, którzy już odbyli praktykę przedegzaminową lub posiadają pełne kwalifikacje formalne, należy mianować do szkół państwowych tylko nauczycieli zupełnie dobrych a więc oddawać pierwszeństwo kandydatowi do praktyki przedegzaminowej przed nauczycielem tej kategorji, nie spełniającym wskazanego warunku.

3) Jednocześnie należy unikać przeciążenia pojedynczych szkół większą liczbą praktykantów, zwłaszcza uczących w pełnym wymiarze godzin. Nie można dać w tej sprawie wskazówek ściślejszych — bieg życia i spostrzeżenia władz szkolnych dostarczą same przyczynków do właściwego jej uregulowania.

## IV. Dobór szkół, w których ma się odbywać praktyka przedegzaminowa.

### A. Z punktu widzenia zasadniczego.

Najkorzystniej byłoby oczywiście — i do tego dążyć należy — umieścić każdego kandydata na czas praktyki przedegzaminowej w szkole, w której:

1) całość pracy wychowawczej i dydaktycznej stoi na wysokim poziomie;

2) nauczanie danego przedmiotu jest bardzo dobrze prowadzone.

Jeżeli dla kandydata nie znajdzie się miejsca w szkole, spełniającej oba powyższe warunki, można wyznaczyć mu praktykę przedegzaminową
albo

a) w szkole, spełniającej warunek pierwszy, a nie spełniającej drugiego — jeżeli zapewni mu się poza szkołą zarówno dobre wzory, jak należyte kierownictwo dydaktyczne.
albo

b) w szkole, spełniającej warunek drugi, a nie spełniającej pierwszego — jeżeli całość pracy szkoły można uważać za

wystarczającą, przyczem zwrócić należy uwagę szczególną na atmosferę, panującą w gronie nauczycielskiem.

Gdyby nakoniec i te skromniejsze warunki nie dały się urzeczywistnić, można pozwolić na odbywanie praktyki przedegzaminowej w szkole, której poziom ogólny jest wystarczający, choćby stan nauczania w niej danego przedmiotu nie był bardzo dobry — jeżeli zostanie zapewnione praktykantowi z zewnątrz stałe i szczególnie staranne kierownictwo pedagogiczno-dydaktyczne. W tym wypadku jest rzeczą korzystną, aby kandydat objął jeszcze kilka godzin tygodniowo w innej szkole, w którejby się spotkal z wyższym poziomem oddziaływań wychowawczych i znalazł dobre wzory dydaktyczne.

Jeżeli Kuratorjum ma możność wybierania między rożnemi rozwiązaniami, winno oczywiście wybierać takie, które zapewniają każdemu kandydatowi możliwie najlepsze wzory i kierownictwo. W szczególności należy jeszcze wziąć za zasadę, że odbywanie praktyki w niewielkiej miejscowości, gdzie praktykant będzie jedyną osobą, przygotowującą się w ten sposób do nauczania danego przedmiotu, jest pod wielu względami niekorzystne. Można zgodzić się na to bez wahania tylko wtedy, gdy szkoła, w której praktyka ma się odbywać, posiada, jako całość dydaktyczna i wychowawcza, poziom wysoki a przynajmniej niewątpliwie należyty, a nauczanie w niej danego przedmiotu jest postawione bardzo dobrze. Jeżeli tak nie jest, to tylko wielka liczba kandydatów lub wyjątkowa niemożność znalezienia innej praktyki dla danego kandydata może zmusić do przystania i na taką miejscowość i szkołę. Za najkorzystniejsze należy uznać grupowanie pewnej liczby kandydatów (od 2 do 10), przygotowujących się do nauczania jednego przedmiotu w różnych szkołach jednej większej miejscowości. Niewątpliwie najwięcej grup zorganizuje się zawsze w mieście, stanowiącem siedzibę Kuratorjum. W tych warunkach osiąga się korzyści, polegające na ułatwieniu Kuratorjum zwierzchniego nadzoru i kierownictwa akcją oraz wytworzenia odpowiedniej atmosfery wśród kandydatów; poza tem, jeżeli w mieście jest uniwersytet, kandydaci posiadają wielki przywilej w zakresie swej pracy naukowej.

### B. Z punktu widzenia formalnego.

Zgodnie z powyższemi wskazaniami praktyka przedegzaminowa winna się odbywać **przedewszystkiem w szkołach państwowych i szkołach prywatnych posiadających prawa pełne szkół państwowych**. Aby umożliwić odbywanie praktyki wszystkim zgłaszającym się kandydatom, Kuratorjum może w razie potrzeby zezwalac na odbywanie jej w pewnych szkołach prywatnych, posiadających prawa niepełne szkół państwowych,

o ile ma przeświadczenie, że zostaną istotnie osiągnięte właściwe wyniki.

Jeżeli kandydat otrzyma stanowisko nauczyciela etatowego lub kontraktowego w szkole państwowej, praca jego musi być uważana za praktykę przedegzaminową. Kuratorjum winno się z tem zawsze liczyć przy wyborze szkoły i wyznaczaniu zakresu pracy.

Kandydat, mający odbywać praktykę przedegzaminową w szkole prywatnej, nie posiada prawa do zupełnie swobodnego wyboru szkoły. Warunkiem koniecznym jest uzyskanie zezwolenia Kuratorjum, które się kieruje wskazaniami, powyżej wyłuszczonemi, i **tylko ta praca nauczycielska, która się odbyła w szkole, obranej za zgodą Kuratorjum i według planu, przez Kuratorjum zatwierdzonego, może być zaliczona w charakterze praktyki przedegzaminowej.**

## V. Wybór lekcyj dla praktykanta.

Dla wartości praktyki przedegzaminowej nie jest rzeczą obojętną, jakich działów przedmiotu (a więc w jakich klasach) uczy początkujący nauczyciel. Kuratorjum przy zatwierdzeniu planu praktyki winno wpływać na możliwie najkorzystniejszy wybór lekcyj. Trudno tu ustalić jakieś przepisy ogólne; w obrębie każdego przedmiotu zagadnienie wygląda inaczej. Naogół jednak można uważać za bardziej celowe obejmowanie przez kandydata początkowych działów przedmiotu, gdyż wówczas mniej jest narażony na budowanie na nieznanej sobie i nieraz niepewnej podstawie dotychczasowej wiedzy młodzieży, a za to ma do czynienia odrazu z problematem wyrabiania u uczniów podstawowych pojęć — problematem trudnym, wymagającym najbardziej pomocy i wskazówek fachowego kierownictwa. Zaznaczyć również należy, że praktyka w szkole średniej ogólnokształcącej winna objąć zarówno nauczanie elementarne w niższych klasach, jak naukę bardziej systematyczną w klasach wyższych.

## VI. Organizacja praktyki przedegzaminowej.

Praca kandydata, odbywającego praktykę przedegzaminową, odbywa się pod kierunkiem osób, powołanych do tego z urzędu lub specjalnie przez Kuratorjum. Jednym z takich kierowników jest oczywiście **dyrektor szkoły**. Poza tem praca dydaktyczna kandydata winna być poddana kierownictwu **wytrawnego specjalisty w zakresie dydaktyki przedmiotu**, którego kandydat ma przedewszystkiem uczyć w przyszłości. Najkorzystniej powierzyć to kierownictwo **jednemu z nauczycieli szkoły, w której odbywa się praktyka** (może również wystąpić w tej roli dyrektor, jako specjalista, łącząc w ten sposób w stosunku do kandydata dwie funkcje). Od zasady

tej jednak trzeba będzie niewątpliwie nieraz odstępować, bądź wtedy, gdy nauczyciele danego przedmiotu w danej szkole są jeszcze za mało wyrobieni w swoim zawodzie, bądź wówczas, gdy ich wiek, lub stan zdrowia nie pozwala na obciążanie się tą pracą, bądź wreszcie wówczas, gdy metoda, stosowana przez któregoś z nich, choćby wartościowa, jest jednak zbyt indywidualna, aby można było z należytem bezpieczeństwem i korzyścią kształcić na niej początkujących i t. p. Jeżeli istnieją takie przeszkody, należy kierownictwo dydaktyczne powierzyć **osobie, stojącej poza daną szkołą** — może to być **wizytator okręgowy** (o czem jeszcze mowa poniżej), **instruktor, dyrektor** lub **nauczyciel innej szkoły**. Bardzo celową i praktyczną formą organizacyjną będzie **powierzenie jednej osobie kierownictwa nad grupą kandydatów, przygotowujących się w różnych szkołach tej samej miejscowości do nauczania jednego przedmiotu**. Osoba ta może pokierować daną grupą albo sama, albo przy pomocy części przynajmniej nauczycieli danego przedmiotu w szkołach, w których pracują kandydaci, korzystając w razie potrzeby z pomocy innych specjalistów, a zawsze w należytem porozumieniu z dyrektorami danych szkół. Naturalnym wynikiem skupienia w jednej miejscowości pewnej liczby kandydatów, przygotowujących się do nauczania jednego przedmiotu, winna być **zbiorowość** ich pracy, nie wyłączająca pracy indywidualnej, lecz uzupełniająca i wspierająca ją. Dobry kierownik potrafi, opierając się na tym czynniku, rozbudzić silniejsze zainteresowania i wytworzyć odpowiednią atmosferę. ta zaś może być decydująca dla dalszego rozwoju kandydatów, W wyjątkowych wypadkach mogą być grupowani pod wspólnem kierownictwem kandydaci z kilku pobliskich miejscowości.

Do szkolenia kandydatów, odbywających praktykę przedegzaminową, mogą być również zużytkowane **ośrodki instrukcyjne**, jednak nie w ten sposób, iżby mianowano do nich kandydatów, jako nauczycieli. Może to się zdarzyć tylko wyjątkowo, przytem praktykant może otrzymać tylko niewielką liczbę godzin. Naogół korzystanie w tym celu z ośrodków polegać może na zwiedzaniu ich urządzeń przez kandydatów, zajętych w innych szkołach, uczęszczaniu na lekcje, wreszcie na użyciu sił nauczycielskich, czynnych w ośrodkach, w charakterze kierowników **grup kandydatów**. Ostatniego sposobu należy jednak używać z wielkiem umiarkowaniem, aby przeciążenie tych nauczycieli nie utrudniło im spełniania ich właściwego zadania, którem jest praca nad doskonaleniem nauczania danego przedmiotu przez ogół nauczycialstwa kwalifikowanego i nad oryginalnością i tętnem twórczości w tej dziedzinie.

Aby umożliwić odbywanie corocznie potrzebnej ilości praktyk przedegzaminowych w jak najlepszych warunkach, należy przy obsadzaniu posad nauczycielskich w szkołach państwowych starać się o grupowanie w odpowiednich miejscowościach i szkołach wybitniejszych sił nauczycielskich, oraz w

szkołach tych pozostawiać dla kandydatów do egzaminu nauczycielskiego odpowiednią liczbę miejsc wolnych. Kuratorja winny również być w stałem porozumieniu ze szkołami prywatnemi, posiadającemi właściwe warunki, aby w ten sposób wytworzyć z nich wraz z wybranemi szkołami państwowemi sieć placówek szkolnych, wystarczającą do zapewnienia praktyki wszystkim kandydatom. Porozumienie to winno obejmować również problemat rozmieszczenia kandydatów w poszczególnych szkołach i sprawę planu ich pracy w tych szkołach.

Władze szkolne będą się starały w miarę możności o to, aby osoby, którym zostało powierzone kierownictwo dydaktyczne praktyki przedegzaminowej, uzyskiwały ulgi w wymiarze zwykłych obowiązków nauczycielskich albo też otrzymywały odpowiednie wynagrodzenia pieniężne.

Organizację praktyki przedegzaminowej w okręgu należy rozważać w Kuratorjum na okresowych posiedzeniach wizytatorów szkół średnich ogólnokształcących i seminarjów nauczycielskich, odbywających się, o ile to jest tylko możliwe, pod przewodnictwem samego Kuratora Okręgu Szkolnego. Tematami tych posiedzeń winny być: plan organizacji praktyki w danym roku szkolnym, dobór ludzi, potrzebnych do kierowania i pomocy, sprawozdanie z przebiegu i wyników tej pracy, środki służące do ciągłego jej doskonalenia, ostateczna ocena wartości praktyki poszczególnych kandydatów.

Stały nadzór nad praktyką przedegzaminową winien być rozdzielony pomiędzy poszczególnych wizytatorów Kuratorjum. Byłoby rzeczą pożądaną, aby wizytatorowie obejmowali czasem bliższe i bardziej szczegółowe kierowanie praktyką, czyto jako kierownicy grup kandydatów, czy też jako wykładający większym ich zespołom ogólne zasady praktyczne pedagogiki i dydaktyki ogólnej i t. p. Zależy to jednak od ogólnego stopnia obciążenia wizytatorów pracą urzędową, i w różnych okręgach mogą się ustalić w tym zakresie różne zwyczaje.

Podkreślić należy konieczność ścisłego porozumienia pomiędzy wszystkiemi czynnikami, wpływającemi stale lub okolicznościowo na kandydata — poczynając od specjalnego kierownika dydaktycznego i jego ewentualnych pomocników, kończąc na wizytatorach ministerjalnych. Uwagi i wskazówki, udzielane kandydatowi, winny być uzgodnione i sharmonizowane.

Kuratorja ustalą w swoim zakresie działania formy sprawozdań (kierownika dydaktycznego, dyrektora, wizytatora), dotyczących praktyki przedegzaminowej, oraz sposób ich składania, a także wydadzą zarządzenia w sprawie dostarczania

opinji sił kierowiczych o wartości pracy poszczególnego praktykanta. Opinje te i spostrzeżenia bezpośrednie będą stanowiły materjał do urzędowej oceny praktyki, ustalonej przez Kuratorjum.

Każde z Kuratorjów, organizujących praktykę przedegzaminową, składa corocznie Ministerstwu sprawozdanie z jej organizacji, stanu i przebiegu w danym okręgu szkolnym.

## VII. Zasadnicze składniki praktyki przedegzaminowej: obowiązki kierowników i kandydatów.

Zasadnicze składniki praktyki przedegzaminowej, które winny zresztą łączyć się należycie z pracą teoretyczną nad przygotowaniem się do egzaminu nauczycielskiego, są następujące:

1) Prowadzenie **lekcyj** i wogóle wykonywanie ścisle z niemi związanych obowiązków nauczycielskich, oraz pewien udział w pracy **wychowawczej**.

2) Celowa i wytężona praca przy realnym warsztacie szkolnym nad **dydaktyką przedmiotu głównego** i wyrabianie się przy tym warsztacie w zakresie opanowania praktycznego **dydaktyki ogólnej**.

3) **Poznawanie życia, pracy i organizacji wychowawczej danej szkoły**, a w szczególności stosunku nauczycieli do uczniów i form postępowania z młodzieżą; kojarzenie tych spostrzeżeń z lekturą, zastanawianie się nad niemi i wyciąganie z nich wniosków ogólniejszych.

4) Uzupełnianie zakresu wiadomości i obserwacyj zapomocą zwiedzania innych szkół — miejscowych i zamiejscowych — odznaczających się dobremi urządzeniami, ładem, karnością i wogóle dobrą organizacją wychowawczą.

5) W związku zwłaszcza z zadaniem, wymienionem w punkcie 2-im — uczęszczanie na lekcje wyrobionych nauczycieli przedmiotu, stanowiącego specjalność danego kandydata, przedmiotów pokrewnych, a również i innych, zależnie od czasu i możności.

6) Ewentualnie praca zbiorowa grupy kandydatów.

Jeżeli w jednej miejscowości pracuje równocześnie kilku kandydatów, najlepiej dać im zbiorowo potrzebne wyjaśnienia i wskazówki z zakresu zadań i metod pracy szkolnej oraz organizacji wychowawczej szkoły, z uwzględnieniem zwłaszcza stosunku nauczycieli do młodzieży i form postępowania z nią

a także z dziedziny dydaktyki ogólnej — w postaci wykładów czy pogadanek w okresie rozpoczynania praktyki. Wykłady te lub pogadanki może wygłosić jedna lub kilka sił kierowniczych; jest rzeczą pożądaną, aby pogadanki tego rodzaju były organizowane od czasu do czasu również poźniej, gdy kandydaci zapoznają się bliżej z życiem i pracą szkolną. Jeżeli nie można utworzyć w danej miejscowości grupy kandydatów, odpowiedniego zasobu informacyj i wskazań winni udzielić: kierownik dydaktyczny i dyrektor. W każdym razie obowiązkiem dyrektora jest otoczyć pracujących w jego szkole kandydatów szczególną opieką, nie szczędzić im wogóle rad i wskazówek, zapoznać ich z całością wychowawczej organizacji i pracy danej szkoły, omawiać z nimi spostrzeżenia, które nasunie życie szkolne, kierować ich krokami w dziedzinie wychowania, dopomagać im do ustalenia właściwego stosunku do młodzieży. Dyrektor powinien czuwać nad tem, aby praktykant przypatrzył się pracy wychowawczej wybitniejszych nauczycieli, a nawet aby brał w niej udział w charakterze siły pomocniczej, oraz aby w należyty sposòb zbliżył się do swych uczniów w czasie ich prac pozalekcyjnych (posiedzeń organizacyj uczniowskich i t. p.), ich zabaw i wycieczek.

Osoba, której powierzono specjalne kierownictwo **dydaktyczne** praktyki kandydata, czuwa nad jego lekturą fachową, wskazuje mu najlepsze książki, poświęcone dydaktyce przedmiotu, odpowiednie pisma perjodyczne, najlepsze podręczniki metodyczne dla nauczycieli i podręczniki dla uczniów, polskie i obce: w miarę czasu i możności omawia z nim ważniejsze fragmenty lektury; zaznajamia go również z pomocami do nauki danego przedmiotu, ze sprawą ich wytwórczości, źródłami zakupu, kieruje go do szkół, w których może poznać nowe pomoce nankowe i t. p.

Bardzo istotną część zadań kierownika dydaktycznego (lub jego pomocnika) gdy kierownik opiekuje się całą grupą stanowi bywanie na lekcjach kandydata i omawianie z nim ich przebiegu i wyników. Poza tem kierownik (lub jego pomocnik) zaprasza kandydata na swoje lekcje, zwłaszcza wówczas, gdy mają zawierać treść szczególnie trudną pod względem dydaktycznym, ciekawą lub ważną i prowadzi na ten temat dyskusję z kandydatem; kieruje go na lekcje innych wytrawnych nauczycieli, omawia je z nim, jeżeli był również obecny, lub prosi o to nauczyciela, który lekcję prowadził.

Wiele uwagi i czujności poświęcyć należy sprawie **należytego przygotowania się do lekcyj**, od tego bowiem w najwyższym stopniu zależy cały dalszy rozwój i wartość pracy zawodowej kandydata. Pierwszem zadaniem jest wpojenie w kandydata przeświadczenia o obowiązku i ważności starannego

przygotowania się do każdej lekcji, oraz o tem, że jest to rzecz trudna, wymagająca wiele czasu i poważnego wysiłku oraz ciągłych studjów. Następnie nauczyć trzeba istotnie, jak się należy przygotowywać. Kierownik (lub jego współpracownik) osiągnie ten cel najlepiej, pomagając kandydatowi bezpośrednio w jego przygotowaniu się do pewnej liczby lekcyj, kontrolując od czasu do czasu szczegółowo tę stronę jego pracy, wskazując mu w literaturze dydaktycznej i podręcznikowej źródła, które mogą posłużyć do opracowania metodycznego tego lub innego zagadnienia lub do pokonania jakiejś napotkanej trudności, wskazując z własnej inicjatywy trudne punkty w nauczaniu i omawiając sposoby ich ujęcia i t. p.

Wielką zawadę w tej dziedzinie stanowić będzie w niejednym wypadku stosunkowo duża ilość godzin szkolnych, obarczająca kandydata. W tych warunkach obrać można zasadniczo następującą metodę pracy:

Kandydat przygotowuje się do wszystkich lekcyj bardzo starannie, a starnność tę kontrolują wszystkie czynniki, do tego powołane. Kierownik (lub jego pomocnik) udziela przy tem tyle pomocy i rad, ile może w danym układzie stosunków. Kandydat wybiera jednak—w porozumieniu z kierownikiem — z pośród wszystkich swych lekcyj lekcje przedmiotu głównego w jakiejś jednej klasie, które podlegają **szczególnemu** nadzorowi kierownika. Plany tych lekcyj kandydat opracowuje bardzo szczegółowo na piśmie; kierownik zapoznaje się z niemi jak najczęściej i ulepsza je swojemi radami i wskazówkami, szczególnie też interesuje się przebiegiem i wynikami tych właśnie lekcyj. Kandydat pisze, o ile to jest możliwe, ich protokóły, a co najmniej notuje skrzętnie po każdej z nich spostrzeżenia dydaktyczne, które poczynił, i materjał ten omawia z kierownikiem. W taki sposób lekcje te, bez zaniedbania innych staną się dla kandydata najlepszą szkołą i najgłębszem doświadczeniem.

Kierownik, opiekujący się grupą kandydatów, winien nietylko zajmować się każdym z nich zosobna, ale również organizować i prowadzić, ewentualnie przy pomocy innych dobrych nauczycieli, ich **pracę zbiorową**. Główny składnik tej pracy stanowią okresowe zebrania kandydatów. Na zebraniach tych uczestnicy wygłaszają referaty na temat przeczytanych książek lub artykułów, podają do rozważenia zbiorowego samodzielne opracowania zagadnień dydaktycznych, zdają sprawę ze swych usiłowań w zakresie nauczania i ich wyników i t. p.; kierownik może omawiać swe spostrzeżenia praktyczne nad pracą kandydatów wogóle; poza tem mogą być wygłaszane bądź przez kierownika, bądź przez innych specjalistów wykłady na tematy dydaktyczne. Drugi składnik pracy zbiorowej kandydatów — to uczęszczanie wspólne na lekcje jednego

z nich któregoś z wybitnych nauczycieli. Na temat spostrzeżeń, poczynionych podczas tych hospitacyj, odbywa się również dyskusja na zebraniach. Dalej do zakresu zbiorowej pracy grup kandydatów należeć mogą: wspólne zwiedzanie różnych szkół i ich urządzeń, składów i wytwórni pomocy szkolnych i t. p.

Jeżeli wielka liczba kandydatów uniemożliwia zorganizowanie dla wszystkich dobrej praktyki według wskazówek, rozwiniętych powyżej, może w ostateczności zorganizować i wypełnić w ten sposób pierwszy rok ich praktyki przedegzaminowej, w drugim zaś poprzestać na kierownictwie mniej wytężonem.

## VIII. Kontrola pracy kandydatów.

Podstawowe znaczenie w okresie praktyki przedegzaminowej — poza samą pracą przy realnym i żywym warsztacie— posiadają: kierownictwo wytrawnych sił pedagogicznych, pomoc z ich strony i pobudka, jaka od nich płynie. Nie należy jednak również zapominać o **kontroli pracy kandydatów, jako czynniku wychowawczym.** Nieraz kandydaci do zawodu nauczycielskiego opuszczają uniwersytet z zainteresowaniami wyłącznie naukowemi. Nauczanie nie pociąga ich zbytnio, nie widzą jeszcze trudnych zagadnień wychowawczych i dydaktycznych, nie znając ich, nie mogą odczuć ich wagi i piękności. Z tego powodu niejeden młody adept zawodu nauczycielskiego jest skłonny do uznania go za przykrą życiową konieczność, do oddawania mu— zwłaszcza przy niedość wyrobionym charakterze — jedynie małej cząstki swych sił i swej duszy. Jeżeli nie zaradzimy temu w pierwszych latach pracy, zawód nauczycielski stanie się dla danej jednostki ostatecznie tylko szarem, nudnem rzemiosłem, które uprawia się z musu i poza którem dopiero szukać potrzeba głębi i uroków — życie jej będzie w ogromnej większości wypadków zmarnowane, a przytem powstaną szkody nieobliczalne dla szkolnictwa i szeregu pokoleń młodzieży. Jeżeli przeciwnie — choćby kontrolą i naciskiem — zmusimy takiego początkującego nauczyciela do poważnego i sumiennego wysiłku, to przy dobrem kierownictwie nietrudno w nim będzie wzbudzić zainteresowanie i zapał, rozstrzygające o wartości całej dalszej pracy, a w każdym razie nauczymy go czegoś i wdrożymy do bardziej sumiennego stosunku do swych obowiązków.

Stąd wynika, że wszystkie czynniki powołane, dbając przedewszystkiem o wzbudzenie zainteresowania kandydatów, udzielania im wskazówek i pomocy, dawanie przykładów i podniet, winny jednocześnie bacznie obserwować ich zasadniczy stosunek do pracy i w razie potrzeby uświadamiać im z całą życzliwością, ale również powagą i stanowczością, konieczność sumienności i wysiłku. Jest to obowiązek zarówno

wizytatora okręgowego i innych przedstawicieli władz szkolnych, jak dyrektora szkoły, jak również kierownika dydaktycznego i jego ewentualnych pomocników. Wszystkie te czynniki winny zdawać sobie dokładnie sprawę z tego, że okres praktyki przedegzaminowej — to czas nietylko nauki kandydata, ale również i czas próby: próby nietylko zdolności dydaktycznych, ale i zainteresowań oraz przedewszystkiem charakteru. Należy sobie wyraźnie uświadomić, że nie wszyscy, próbujący zawodu nauczycielskiego, powinni pozostać w szeregach nauczycieli, i że praktyka przedegzaminowa, trwająca dwa lata i uwieńczoną oceną, która może być przychylną, ale również niekorzystną, winna być istotnie skutecznem sitem, wyłączającem niepowołanych. Za niepowołane zaś uważać należy tylko te jednostki, które nie wykażą właściwych uzdolnień, ale również i te, które nie ujawnią żadnych silniejszych zainteresowań, oraz przedewszystkiem te, które przez lata praktyki nie potrafią włożyć w nią dużej dozy wysiłku i prawdziwie rzetelnej pracy. O tem, że praktyka przedegzaminowa jest próbą, i to próbą poważną, wiedzieć powinni dokładnie sami kandydaci— powinni oni zdawać sobie sprawę z tego, że kto nie przepracuje tych dwu lat mozolnie i bardzo rzetelnie, ten nie zostanie dopuszczony do zawodu nauczycielskiego i będzie musiał szukać innych dróg.

Warszawa, dnia 3 lipca 1926 r. (Nr. II. 7768/26).

Kierownik Ministerstwa Wyznań Rel. i Oświecenia Publicznego:

(—) J. MIKUŁOWSKI-POMORSKI,

131.

## ROZPORZĄDZENIE

### Kierownika Ministerstwa Wyznań Rel. i Oświecenia Publ.

z dnia 3 lipca 1926 roku

### w sprawie wyznaczenia Okręgów Szkolnych, w których odbywać się będzie praktyka przedegzaminowa w roku szkoln. 1926/7

W związku z § 5 rozporządzenia mego z dnia 3 lipca 1926 r. Nr. II.7722/26 Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 11 (173) poz. 128 zarządzam co następuje:

§ 1. W roku szkolnym 1926/7 praktyka przedegzaminowa kandydatów do zawodu nauczycielskiego, określona wyżej powołanem rozporządzeniem, odbywać się będzie w szkołach średnich ogólnokształcących i seminarjach nauczycielskich,

wskazanych przez Kuratorów następujących okręgów szkolnych: Warszawskiego, Krakowskiego, Lubelskiego, Lwowskiego, Łódzkiego, Poznańskiego i Wileńskiego.

§ 2. Podania, dotyczące praktyki przedegzaminowej w r. 1926/7, mogą być składane wyjątkowo poza terminem, wskazanem w § 6 wyżej powołanego rozporządzenia.

Warszawa, dn. 3 lipca 1926 r. (Nr. II. 7726/26).

Kierownik Ministerstwa Wyznań Rel. i Oświecenia Publicznego:

(—) J. MIKUŁOWSKI-POMORSKI.

132

## OKÓLNIK

### Minist. Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego do Kuratorjów Okręgów Szkolnych

**w sprawie uposażenia nauczycieli szkół średnich, którzy otrzymali dyplomy.**

Zmieniając częściowo okólnik z dnia 29 października 1924 r. Nr- 6775/II, Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego oznajmia, że nauczycielom, którzy otrzymują kwalifikacje na podstawie noweli do ustawy o kwalifikacjach z dnia 16 lipca 1924 r. Dz. U. R. P. Nr. 75, poz. 740:

1) o ile uprawnienia ich opierają się na art. 1 do słowa „nadto" art. 2, 3, 4, z wyjątkiem, o ile dotyczy punktu j), dalej art. 5 przytoczonej noweli, — należą się wyższe pobory od dnia 1 września 1924 r., t. j. od pierwszego dnia miesiąca następującego po wejściu w życie noweli, niezależnie od tego, kiedy otrzymali dyplom.

2) o ile zaś uzyskali kwalifikacje na podstawie art. 1 od słów „nadto osoby—", art. 4 w odniesieniu do punktu j) i art. 6 noweli, zgodnie z przytoczonym na wstępie okólnikiem, — od pierwszego dnia miesiąca następującego po dacie dyplomu.

Warszawa, dnia 1 lipca 1926 r. (Nr. II 7600/26).

Za Kierownika Minist. Wyznań Rel. i Oświecenia Publicznego

(—) Dr. Z. ZAGÓROWSKI.
w.z. Dyrektora Departamentu

133.

# OKÓLNIK

## Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego

### do wszystkich Władz i Urzędów podległych bezpośrednio Ministerstwu

### w sprawie przesiedleń służbowych.

Celem utrzymania jednolitości w urzędowaniu oraz celem należytego dopełnienia wymaganych formalności przy wystawianiu rachunków z tytułu przesiedleń — Ministerstwo Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego, opierając się na rozporządzeniu Rady Ministrów z dnia 16 lipca 1914 r. (Dz. U. R. P. Nr. 72 poz. 703) — zarządza, aby wszystkie podległe Ministerstwu władze i organizacje od dnia otrzymania niniejszego okólnika przedstawiały do likwidacji rachunki za przesiedlenia ściśle według załączonego wzoru.

W związku z tem Ministerstwo W. R. i O. P. wyjaśnia, co następuje:

1. Przy przeniesieniu urzędników i nauczycieli na własną prośbę do innej miejscowości w zasadzie nie należy się im zwrot wydatków, poniesionych z tego tytułu; jednak w drodze wyjątku zwrot tych kosztów zależny będzie od wniosku i opinji władzy bezpośrednio przełożonej, przedstawionych Ministrowi W. R. i O. P. do decyzji.

2. Jako dowodów na faktycznie poniesione koszta przesiedlenia żądać należy:

a) przy przewozie urządzenia domowego koleją — duplikatu listu przewozowego, który strona otrzymuje, względnie powinna otrzymać ze stacji kolejowej po uiszczeniu należytości kolejowych za przewóz rzeczy,

b) w razie użycia do przewozu rzeczy wozu meblowego żądać należy rachunku spedytora z dołączeniem przewozowych dokumentów kolejowych.

Uwaga: Użycie wozów meblowych do przewożenia urządzenia mieszkania uzależnione jest każdorazowo od uprzedniego zezwolenia władzy, która zarządziła przesiedlenie i rozporządza na ten cel odpowiedniemi kredytami (Kurator, Minister W. R. i O. P.)

3. Wydatków, poniesionych przez strony na ubezpieczenie przewozu rzeczy, Skarb Państwa nie zwraca.

4. Za użycie wagonów sypialnych wydatków się nie zwraca, ponieważ obowiązujące przepisy nie przewidują tego rodzaju zwrotu.

5. Przy przesiedleniu urzędnik oraz jego rodzina może zasadniczo używać tylko pociągów osobowych.

Użycie pociągu pośpiesznego jest dozwolone i może być akceptowane w tym tylko wypadku, jeżeli stwierdzonem zostanie, że przez to zaoszczędzono wydatków na diety.

Uwaga: Funkcjonarjuszom państwowym, posiadającym legitymacje służbowe, uprawniające do zniżki na kolejach państwowych — należy przy likwidowaniu wydatków na bilety zwracać cenę zniżkową biletu.

6. Zwrot ceny t. zw. „miejscówki" nastąpić może w tym wypadku, gdy władza, zlecająca przesiedlenie, stwierdzi potrzebę jej zakupna (nastąpić to może wskutek przepełnienia pociągów osobowych na danej linji kolejowej).

7. Ministerstwo W. R. i O. P. zaznacza ponadto, że wszelkie rachunki kosztów przesiedlenia winny być przedstawione władzom asygnującym do zrealizowania w terminie nieprzekraczalnym dni 14 po dokonaniu przesiedlenia (§ 22 wyżej wymienionego rozporządzenia Rady Ministrów).

8. Wreszcie Ministerstwo zwraca uwagę na konieczność zaznaczania przez urzędy w pismach, nadsyłanych w sprawie kosztów przesiedlenia następujących szczegółów, dotyczących przenoszonego pracownika:

1) stopnia służbowego interesowanego urzędnika,

2) stanu rodzinnego,

3) wysokości uposażenia z oddzielnem wykazaniem wysokości dodatku mieszkaniowego.

Warszawa, 5 lipca 1926 roku (Nr. O. R. 9304/26).

Za Kierownika Ministerstwa Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego

(—) Dr. KAROL DAWIDOWSKI

**Dyrektor Departamentu**

**Załącznik do Nr. O. R. 9304/26.**

# RACHUNEK

kosztów przeniesienia P. ..................

z .................. do ..................

na mocy rozporządzenia .................. (władza)

z dn. .................. Nr. ..................

Wyjazd nastąpił w dniu .................. o godz. ..................

Przyjazd nastąpił w dniu .................. o god . ..................

1) Bilet kolejowy ...... klasy (ulgowy) do stacji .................. zł. gr.

2) Bilet kolejowy (bez zniżki taryfowej) ...... klasy dla żony i dzieci do stacji .................. . . . zł. gr.

3) Bilet kolejowy III kl. (bez zniżki) dla służby do st. .................. . . . . . . . . . . . zł. gr.

4) Koszta przewozu urządzenia domowego koleją (statkiem) dowody .................. załączono . . . zł. gr.

5) Koszta przewozu urządzenia domowego do i od stacji ładunkowej końmi lub innemi środkami transportowemi (dowody załączono) . . . . . . . . . zł. gr.

6) Pomoc przy transportowaniu mebli (dowód załączony) . . . . . . . . . . . . . . . zł. gr.

7) Ryczałt na pokrycie kosztów dojazdu na dworzec i z dworca kolejowego wraz z opłatą tragarzy . . zł. gr.

8) Diety w/g ...... stopnia służb. po zł ...... gr. ...... . zł. gr.

9) Diety dla żony (75%) za ...... doby po ...... zł. ...... gr. . zł. gr.

10) Diety dla ...... dzieci (50%) za ...... doby po ...... zł. ...... gr. . . . . . . . . . . . . . . zł. gr.

Razem: zł. gr.

słownie .................. zł. .................. gr.

Miejscowość

Data

(—) podpis składającego rachunek.

134.

## Do Dyrekcyj Gimnazjów Państwowych i Prywatnych Okręgu Poleskiego.

**w sprawie organizacji szkolnej w r. 1926/7.**

Dla ujednostajnienia pracy szkolnej w rozpoczynającym się nowym roku szkolnym przesyła Kuratorjum szereg wskazówek, według których winny Dyrekcje postąpić:

1) Rok szkolny 1926/7 rozpocząć należy dnia 1 września r. b. nabożeństwem uroczystem o godzinie 9 rano. O ile w danem miejscu znajdują się inne szkoły średnie i powszechne, należy po porozumieniu się z temi szkołami urządzić wspólne nabożeństwo. Dla dzieci katolickich odbedą się nabożeństwa w kościołach, dla dzieci prawosławnych w cerkwiach, zaś dla dzieci wyznania Mojżeszowego w synagogach o tej że samej godzinie. Nabożeństwo szkolne na rozpoczęcie roku szkolnego ma charakter urzędowy. Zbiórka młodzieży odbywać się winna w szkołach. Terminu 1 września r. b. odkładać nie należy z jakichkolwiek powodów np. niedokończonego remontu budynku szkolnego lub innych.

2) Dnia 2 września r. b. rano o godzinie 8 rozpoczyna się normalna nauka szkolna.

W dniach od 1—5 września r. b. urządzą Dyrekcje dodatkowe egzamina wstępne, o ile uzyskały na to osobne zezwolenia Kuratorjum. W innym terminie urządzać egzaminów nie wolno. Egzamin wstępny w tym terminie urządzić należy komisyjnie.

3) Rozkład czynności między poszczególnych nauczycieli i podział godzin winien być sporządzony już w dniu 2 września prowizorycznie na czas od 2—15 września r. b.; od 15 września powinien być wszędzie już stały rozkład czynności i stały podział godzin dla uczniów.

4) W pierwszych dniach września r.b. najdalej zaś 5 września winno się odbyć posiedzenie Rady Pedagogicznej celem omówienia spraw organizacji nowego roku szkolnego, programów naukowych, rozkładu materjału naukowego, stwierdzenia wyników wpisów do poszczególnych klas. Protokóły tych posiedzeń Rad Pedagogicznych winny być nadesłane do Kuratorjum w przeciągu tygodnia od daty konferencji z dołączeniem na osobnym arkuszu wykazu statystycznego ilości młodzieży według klas, według płci, wyznania i narodowości. Wykazy te winny być zrobione na całym arkuszu papieru, czytelne z dokładnem określeniem nazwy i miejscowości zakładu i daty statystyki.

5) Z początkiem września r. b. winna się odbyć konferencja nauczycieli uczących w kasach VIII celem omówienia spraw klasy VIII, rozłożenia materjału naukowego, należytego przygotowania uczniów do egzaminu dojrzałości, pouczenia uczniów o przywileju wyboru przedmiotów egzaminacyjnych z tem jednak, że w myśl rozporządzenia Ministerstwa z dn. 19 stycznia 1926 r. Nr. II-840/26, Dz. Urz. Kuratorjum Nr. 2(10) poz. 22 obowiązuje w roku 1926/27 przy egzaminach dojrzałości specjalizacja w wybranych przedmiotach i wymagane będą głębsze wiadomości. Nauczyciele klasy VIII winni zwrócić uwagę na prace piśmienne uczniów w ciągu roku szkolnego, których młodzież nie umie pisać, nie umie ułożyć dyspozycji i trzymać się jej, aby wyczerpać temat należycie.

6) Dyrekcja winna z początkiem roku szkolnego w porozumieniu z Komisją wychowania fizycznego w zakładzie ułożyć program wychowania fizycznego młodzieży na cały rok szkolny; program ten winien być zaprotokołowany i nauczyciel wychowania fizycznego powinien dążyć do jego w zupełności wykonania. Dążyć należy do zapewnienia młodzieży boiska na ćwiczenia i wykorzystać na ten cel miesiące jesienne, budzić należy do życia kółka i kluby sportowe męskie i żeńskie, ożywiać ich działalność i podtrzymywać ruch w tym kierunku, zapewniając zawczasu młodzieży odpowiednie sporty, gry i zabawy na każdą porę roku. Ta strona wychowania znaleźć powinna wśród gron nauczycielskich należyte zrozumienie, ich poparcie i opiekę, a nadto pomoc sfer społecznych, które wolne są obecnie od datków na pomoce szkolne wobec ustanowienia przez Ministerstwo taksy administracyjnej. Obfitą i wszechstronną bibljotekę wychowania fizycznego, kosztującą zaledwie kika złotych, winny były Dyrekcje w myśl dawniejszych poleceń Kuratorjum sprowadzić dla zakładów z Zakładu Ossolińskich we Lwowie. O ile nie zostało to wykonane jeszcze, należy to uczynić obecnie i pokryć wydatek z taks administracyjnych.

7) Nauka śpiewu, organizacja chórów szkolnych i orkiestry winna znaleźć w programach pracy szkolnej należyte swe miejsce w myśl okólników Ministerstwa W. R. i O. P. o umuzykalnieniu młodzieży szkolnej (Dz. Urz. Kur. z 1 sierpnia 1926 r. Nr. 7/21). Kuratorjum z przykrością stwierdza, że niektóre zakłady średnie nie posiadają dotychczas chórów tyle przynajmniej wyćwiczonych, żeby mogły poprawnie i w całości zaśpiewać pieśń narodową najbardziej rozpowszechnioną. Jest to wyłączna wina Dyrekcji, która z lekceważeniem traktuje naukę śpiewu i nie dopatruje się w nauce tego przedmiotu walorów wychowania narodowego. W każdym zakładzie średnim powinna istnieć nadto choćby skromna orkiestra szkolna tak często potrzebna w życiu szkolnem. Kuratorjum kładzie nacisk na tę stronę wychowawczą w pracy szkolnej i jest pewne, że Dyrekcje nie zaniedbają tego.

8) Nauka rysunków i robót ręcznych winna być zorganizowana ściśle w myśl programów Ministerstwa z tem, że przy nauce robót ręcznych obowiązuje prócz artystycznego także w dużym stopniu kierunek praktyczny, Dla chłopców należy więc wszędzie organizować warsztaty stolarskie, introligatorstwo, szczotkarstwo i naukę prowadzić tak, aby rok szkolny zakończyć wystawą prac uczniowskich dostępną dla publiczności. Wziąć należy pod uwagę okólnik Ministerstwa z 22/V-1926 r. Nr. I-7645/26 (Dz. Urz. kur. Nr. 6-20, poz. 78).

Przy rozkładzie czynności między poszczególnych nauczycieli winny Dyrekcje wziąć za zasadę istotne potrzeby i dobro zakładu i nauki, a nie względy materjalne poszczególnych nauczycieli. Nie należy więc przeciążać wielką ilością godzin nauczycieli niekwalifikowanych, którzy do roku 1928 muszą wykazać się dyplomem. Nauczyciel taki powinien otrzymać tylko liczbę godzin określoną przepisami Ministerstwa; poza tem pracować powinien nad sobą, gdyż zbliża się termin, w którym tylko kwalifikowany będzie mógł zajmować stanowisko w szkole średniej. Kuratorjum przypomina Dyrekcjom zarządzenie swe z lipca r. b., że nie wolno udzielać nauczycielom stałych dni wolnych w tygodniu.

10) Taksy administracyjne winny Dyrekcje w miarę ich napływania natychmiast wykorzystać na właściwe cele, a zwłaszcza na powiększanie ilości pomocy szkolnych i bibljotek Przy zakupie pomocy szkolnych należy nabywać stopniowo całe działy w komplecie a nie rozpraszać się na wiele działów, co później trudno skompletować.

Również taksy na gry i zabawy winny być zaraz wykorzystane w myśl ich przeznaczenia przy uwzględnieniu okólnika Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 19/V-1926 r. Nr. O. Prez 3460-26, Dz. Urz. Kur. Nr. 6-20, poz. 79.

Ponieważ wpłacanie taks w r. szk. 1925/6 natrafiało w wielu zakładach na poważne trudności, winny Dyrekcje obecnie w roku 1926/7 zawczasu zaraz w pierwszych dniach września podać do wiadomości uczniów wysokość taks (60+45+4 złote) i zaznaczyć termin wpłacania tak, aby już we wrześniu część taksy każdy uczeń wpłacił jako pierwszą ratę. Nie należy dopuścić odkładania wpłaty na ostatni termin. Uwolnienia od opłaty taksy stosować należy ściśle według przepisów Ministerstwa.

11) Dyrekcje i Grona nauczycielskie winny dążyć do tego, aby młodzież zaopatrzona była w podręczniki szkolne i nauka nie doznawała uszczerbku z braku tychże. Również dążyć należy stanowczo, aby młodzież cała nosiła jednolite ubranie, gdyż minął już 2-letni okres ulgowy od ich wprowadzenia. Polecenie to odnosi się do niewielu tylko zakładów, gdyż inne już dawno je wykonały!

Kuratorjum ma nadzieję, że nauczycielstwo szkół średnich z pełnią dobrych chęci i woli zabierze się w nowym roku szkolnym do pracy, że zaniecha wszelkich antagonizmów i walk osobistych, które nieobliczalne szkody przynoszą tak samemu jak i zakładom; dobro państwa i społeczeństwa winno być tej pracy ideą przewodnią. Dyrekcje zaś czuwać będą nad harmonją i zgodą w samej szkole i między szkołą a domem' oraz nad sumiennością i pilnością nauczycielstwa, jak również nad metodycznem wyrobieniem młodych nauczycieli, których na każdym kroku należy pouczać, jak należy pracować i jak postępować z kolegami, z młodzieżą i społeczeństwem. Największą bowiem wadą wychowawcy—nauczyciela jest nietaktowne lub ordynarne niekiedy postępowanie i zachowanie się, z czego przykład bierze młodzież i oddawanie się nałogowi alkoholizmu, który bezwzględnie tępić należy wśród nauczycielstwa. Mniejszą wadą jest nieznajomość metody pracy, bo tę pod dobrem i czujnem a dbałem kierownictwem usunąć i zwalczyć potrafi.

12) W dniu 6 września r. b. poświęcą Dyrekcje dwie lekcje nauki rannej na żałobne nabożeństwo za duszę śp. poety naszego Kasprowicza; winno się w tym dniu odbyć nabożeństwo i krótki odczyt o zasługach i działalności zmarłego poety. Do niniejszych zarządzeń winny się zastosować również zakłady średnie prywatne Okręgu Poleskiego.

13) Nowo-mianowanych do zakładu nauczycieli winny Dyrekcje bezzwłocznie po zgłoszeniu się wprowadzić w urzędowanie, pouczyć szczegółowo o obowiązku i metodach pracy, skontrolować i ustalić rozkład materjału nauki z przedmiotów udzielanych przez nich na cały rok, odebrać od nich przysięgę służbową i jeden egzemplarz protokołu przysięgi nadesłać do Kuratorjum, naznaczając na nim wyraźnie datę objęcia obowiązków służbowych.

p. o. Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) BOBKA.

Brześć n/B., dn. 12 sierpnia 1926 r. № II-15169/26.

135.

## Do Dyrekcyj państwowych i prywatnych gimnazjów oraz seminarjów nauczycielskich Okręgu Poleskiego

### W sprawie działalności lekarzy szkolnych.

Przy sposobności badania sprawozdań lekarskich za rok 1925/26, nadesłanych przez poszczególne szkoły, Kuratorjum przekonało się, że nie wszystkie Dyrekcje starają się zapewnić młodzieży szkolnej należytą opiekę lekarską i nie kontrolują pracy lekarzy szkolnych, którzy w wielu szkołach, zwłaszcza prywatnych są czynni tylko nominalnie natomiast fektycznie

nie wypełniają zadań, związanych ze stanowiskiem lekarza szkolnego. W związku z tem Kuratorjum przypomina, że obowiązkiem lekarzy szkolnych jest prowadzenie systematycznych badań uczniów i troska o wychowanie fizyczne młodzieży i higjenę szkoły w najszerszem tego słowa znaczeniu. Lekarz szkolny winien także udzielać uczniom doraźnej pomocy i porad w razie potrzeby — w wypadkach nagłych i nie wymagających specjalnego leczenia i zabiegów, w innych chorobach lekarz szkolny kieruje ucznia do lekarza specjalisty lub do ambulatorjum. Ministerstwo W. R. i O. P., uznając wielką rolę lekarza i znaczenie jego pracy dla szkoły, przyznało mu prawo stałego udziału w Radzie Pedagogicznej i Radzie wychowawców (vide regulamin R. B. w Dz. Urz. Min. W. R. i O. P. Nr. 6 z r. 1926, poz. 45). Lekarze szkolni winni w pełni wykorzystać to prawo, zabierając jaknajczęściej głos w sprawach, dotyczących warunków higjenicznych i wychowania fizycznego młodzieży szkolnej. W szczególności współpraca wychowawców z lekarzem szkolnym może dać znaczne korzyści, pomagając obustronnie do poznania charakteru ucznia i właściwego indywidualizowania pracy wychowawczej.

Na podstawie kilkoletniej obserwacji stosunków w szkołach średnich Okręgu Kuratorjum, niestety, przekonało się, że lekarze szkolni, szczególnie w szkołach prywatnych, nie spełniają należycie swych zadań, ograniczając się najczęściej do biernej obecności w szkole w określonych godzinach i sporadycznego badania uczniów, którzy zgłaszają się przeważnie celem uzyskania zwolnienia od lekcyj. Nie prowadząc statystyki i systematycznych badań i obserwacyj uczniów, lekarze szkół prywatnych nie mogą nawet z braku materjału sporządzić krótkich sprawozdań z danemi liczbowemi, jakich wymaga Kuratorjum z końcem roku szkolnego. Znaczna część winy za taki stan rzeczy spada także na Dyrekcje, które nie wskazują lekarzom szkolnym ich obowiązków, nie kontrolują ich pracy i nie starają się tej pracy dopomóc, przez ułatwienie lekarzom szkolnym styczności i porozumienia z gronem nauczycielskiem, dopuszczenie lekarzy do stałego udziału w Radzie Pedagogicznej, zakupienie potrzebnych lekarzowi przyrządów i druków.

Celem unormowania pracy lekarzy szkolnych oraz ulepszenia warunków higjenicznych w szkołach i podniesienia opieki lekarskiej nad młodzieżą i jej wychowania fizycznego Kuratorjum poleca, aby od roku przyszłego 1926/27 Dyrekcje zwróciły większą niż dotąd uwagę na pracę lekarzy szkolnych i starały się pracę tę ułatwić przez:

1) wzywanie lekarzy szkolnych na posiedzenia Rady Pedagogicznej i Rady Wychowawców jako stałych członków, w myś regulaminu wydanego przez Ministerstwo,

2) umożliwienie lekarzowi szkolnemu styczności z młodzieżą i gronem przez wyznaczanie godzin na pogadanki higjeniczne. Szematy tych pogadanek znajdzie lekarz w oficjalnym programie nauki dla gimnazjum niższego, część V. wyd. 1925.

Na pogadanki należy możliwie wykorzystać godziny wolne od nauki z powodu nieobecności jednego z nauczycieli na lekcjach,

3) zakupienie przyrządów, a w szczególności wag, siłomierzy i t. p., potrzebnych do prowadzenia systematycznych badań lekarskich,

4) sprowadzenie książki „Higjena szkolna", wydanej pod redakcją D-ra Kopczyńskiego, naczelnika wydziału higjeny w Ministerstwie, w której lekarz szkolny znajdzie wszelkie potrzebne wskazówki z zakresu higjeny szkolnej,

5) zakupienie potrzebnych druków, a w szczególności **księgi lekarskiej**, zawierającej formularze do sprawozdań, **i kart zdrowia**, które **obowiązkowo mają być prowadzone** we wszystkich szkołach dla każdego ucznia

Wszelkie druki, potrzebne do sprawowania opieki lekarskiej w szkołach, można nabyć w „Polskiej Składnicy pomocy szkolnych" (Warszawa, Nowy-Świat Nr. 33) i „Książnicy-Atlas (Warszawa, Nowy-Świat 59).

Na początku roku szkolnego Dyrekcja winna omówić z lekarzem szkolnym zakres jego obowiązków i ustalić wytyczne pracy, — w ciągu roku szkolnego winna Dyrekcja pracę tę w sposób właściwy kontrolować, a przy zakończeniu roku dopilnować, by lekarz złożył sprawozdanie na formularzach z księgi lekarskiej, zawierające: a) opis stanu sanitarnego pomieszczeń i urządzeń szkolnych, b) stan i wymiary pomieszczeń w danym roku szkolnym, c) liczbę zasłabnięć na ważniejsze choroby zakaźne i pasożytnicze, d) zestawienie statystyczne z kart zdrowia (osobno dla chłopców, dziewcząt, chrześcjan i niechrześcjan) e) sprawozdanie z działu leczniczego (leczenie, kąpiele i t. p.).

Formularze do tych sprawozdań znajdują się, jak wspomniano wyżej, w księdze lekarskiej, którą należy nabyć razem z innymi drukami.

Sprawozdanie to winny Dyrekcje nadsyłać Kuratorjum corocznie, poczynając od 1926/27 r, **przed 5 lipca.** Odnośnie od sprawozdań za ubiegły rok 1925/26 obowiązuje jeszcze zarządzenie Kuratorjum z dnia 4 lutego 1926 r. Nr. 1424/26.

Kuratorjum nadmienia, że pp. Wizytatorowie będą w czasie wizytacyj szkół zwracali szczególną uwagę na wypełnienie niniejszego zarządzenia tudzież badali warunki higjeniczne zakładów i działalność lekarzy szkolnych.

p. o. Kuratora Okręgu Szkolnego (—) BOBKA.

Brześć n/B., dnia 18 sierpnia 1926 r. Nr. II-15631/26.

136.

## Do Dyrekcyj Gimnazjów Państwowych Okręgu Poleskiego

**W sprawie: przypomnienie o obowiązującem ubraniu uczniów szkół średnich Okręgu Szkolnego Poleskiego.**

W bieżącym roku szkolnym cała już młodzież szkolna szkół średnich państwowych winna mieć jednolite ubranie (mundurki). Wyjątek stanowić mogą na czas jednakże tylko przejściowy uczniowie, którzy nowo zostali przyjęci do zakładów, zatem uczniowie klas pierwszych i pojedyńczy uczniowie klas wyższych. Jako termin ostateczny naznaczą im Dyrekcje dzień 1 listopada, w wypadkach zasługujących na uwzględnienie dzień 1 grudnia r. b. Czapki szkolne jednakże powinni nosić ci uczniowie od pierwszego dnia nauki. Zwrócą przeto Dyrekcje uwagę na ubrania uczniów, zwłaszcza te Dyrekcje, które dotychczas tej sprawy nie dopilnowały w ubiegłym okresie dwuletnim. Przedewszystkiem zwrócą Dyrekcje uwagę na wszelkie wyłamywanie się młodzieży pod względem ubrania z ram obowiązujących przepisów i nie dopuszczą do samowolnych zmian kroju i fasonu ubrania zwłaszcza u dziewcząt. Wybujałe i ekscentryczne mody bowiem wkradły się do szkół i młodzież żeńska uległa ich wpływom, sprowadzając jak najdalej idące odstępstwa od przepisowego fasonu ubrania. Niestosowanie się do przepisów mogą Dyrekcje zatamować nawet najdalej idącymi środkami; Kuratorjum poprze akcję Dyrekcyj i Gron nauczycielskich pod tym względem. Nawet w wypadkach, w których Dyrekcje udzielą pojedyńczym uczniom i uczenicom zezwolenia na noszenie odmiennego ubrania przez czas przejściowy, winno to ubranie stosować się krojem i fasonem do obowiązującego ubrania i mieć przepisane odznaki klas. Nauczycielstwo użyje przeto całego swego wpływu, aby tę sprawę taktownie lecz stanowczo przeprowadzić i będzie ściśle nadal kontrolować i usuwać wszelkie odchylenia pod tym względem; nie powinno jednakże samo dawać rażącego i niepożądanego w szkole przykladu własnym strojem podczas pracy urzędowej.

p. o. Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) B O B K A.

Brześć n-B. dn. 8 września 1926 r. Nr. II-17421/26.

137.

# ROZPORZĄDZENIE

## Kierownika Ministerstwa Wyznań Religijnych i Oświecenia Publicznego.

z dnia 4 czerwca 1926 r.

**w sprawie podręczników dla szkół zawodowych.**

Zgodnie z pismem Komisji Książek i Pomocy Szkolnych z dnia 1 czerwca r. b. Nr. K. 2036/26 zatwierdzam wnioski w sprawie podręczników dla szkół zawodowych według załączonego wykazu:

Jeziorkowska Aleksandra. Arytmetyka handlowa. Zbiór zadań. Cześc 2-ga. Skł. gł. Księg. św. Wojciecha. Poznań 1926 **Polecone**. (Dla uczniów szkół handlowych wszystkich typów).

Tomanek Fr. i Treter J. Tematy do księgowości. C. 2-ga Księgowość bankowa. Nkł. Książnicy-Atlasu. Lwów—Warszawa, 1926. **Dozwolone**. (Dla uczniow liceów handlowych i szkół ekonomiczno-handlowych).

Passakas Mieczysław. Korespondencja kupiecka. Wyd. 3-cie, rozszerzone i uzupełnione. Nkł. własny, Kraków, 1924. **Dozwolone**. (Dla uczniów szkół handlowych średnich wszystkich typów).

Pawłowski Antoni. Wykład arytmetyki handlowej dla wyższych szkół handlowych. Nkł. Książnicy-Atlasu. Lwów—Warszawa, 1926. **Dozwolone**. (Dla uczniów szkół handlowych średnich wszystkich typów).

Warszawa, dnia 4 czerwca 1926 r. (L. O. Prez. 3893|26).

Kierownik Ministerstwa Wyznań Religijnych
i Oświecenia Publicznego
(—) J. MIKUŁOWSKI-POMORSKI.

138.

Ministerstwo
Wyznań Religijnych i Oświecenia
Publicznego

Dnia 23 września 1926 roku.
№ 1-14371|26.

Do Kuratorjów Okręgów Szkolnych.

**W sprawie honorowania przez władze szkolne orzeczeń lekarskich p. d-ra Kraszewskiego w Zakopanem.**

Na prosbę Zarządu Głównego Związku Polskieoo Nauczycielstwa Szkół Powszechnych — w związku z okólnikiem

z dnia 9 lutego 1923 r. Nr. 1734/I w sprawie honorowania przez władze szkolne orzeczeń lekarza ordynatora „Domu Zdrowia“, zakładu leczniczego dla nauczycieli, chorych na gruźlicę w Zakopanem, Ministerstwo W. R. i O. P. zawiadamia, że zakład ten nazywa się obecnie „Sanatorjum Związku Polskiego Nauczycielstwa Szkół Powszechnych w Zakopanem“.

Za Ministra
(—) ŻŁOBICKI
Dyrektor Departamentu

139.

## Do Dyrekcyj Gimnazjów Państwowych i Prywatnych oraz Inspektoratów Szkolnych Okręgu Szk. Poleskiego.

**W sprawie: egzaminu dojrzałości dla eksternów.**

Wskutek częstych zapytań i zgłaszań się kandydatów do matury gimnazjalnej w charakterze eksternistów Kuratorjum ogłasza, że matura gimnazjalna dla eksternów odbędzie się w myśl art. 12 i 61. Regulaminu egzaminów dojrzałości w terminie zimowym w miesiącu styczniu 1927 r. w Brześciu n/B. przed Komisją Kuratorjum Okręgu Szkolnego Poleskiego, o ile zgłosi się odpowiednia ilośc kandydatów. Podania o dopuszczenie do matury wnosić należy do Kuratorjum do dnia 15 grudnia r. b. z załącznikami podanymi w § 62 Regulaminu egzaminów dojrzałości.

p. o. Kuratora Okręgu Szkolnego
(—) BOBKA.

Brześć n/B., dn. 8/IX 1926 № II-17420/26.

140.

## RUCH SŁUŻBOWY

1) Rozporządzeniem z dnia 23 czerwca 1926r. Nr. II-7253|26 Ministerstwo W. R. iO. P. zamianowało p. Emilję Stefańską nauczycielką etatową języka niemieckiego w gimnazjum państwowem im. R. Traugutta w Brześciu n|B. z dniem 1 września 1926 roku.

2) Rozporządzeniem z dnia 14 sierpnia 1926 r. Nr. II-9445|26 Ministerstwo W. R. i O. P. przeniosło p. Mikołaja Ćwikiewicza ze stanowiska nauczyciela etatowego historji gimnazjum państwowego im. Konopnickiej w Ostrogu na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego im. Rom. Traugutta w Brześciu n|B. od dnia 1 września 1926 roku.

3) Rozporządzeniem z dnia 22 czerwca 1926 r. Nr. II-7187|26 Ministerstwo W. R. i O. P. zamianowało p. Mikołaja Gojżewskiego nauczycielem etatowym matematyki i fizyki w gimnazjum państwowem w Baranowiczach od dnia 1 września 1926 roku.

4) Rozporządzeniem z dnia 9 lipca 1926 r. Nr. II-12532|26 Kuratorjum przeniosło p. Jakóba Kasprzyka ze stanowiska nauczyciela etatowego języka polskiego w gimnazjum państwowem w Pińsku na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego w Kobryniu od dnia 1 wrzesnia 1926 roku.

5) Rozporządzeniem z dnia 17 kwietnia 1926 r. Nr. II-4439|26 Ministerstwo W. R. i O. P. przeniosło p. Marję Sadowską, nauczycielkę etatową gimnazjum państwowego w Kobryniu, w stan spoczynku z dn. 30 czerwca 1926 roku.

6) Rozporządzeniem z dnia 21 czerwca 1926 roku № II-11402|26 Kuratorjum O. S. Poleskiego przeniosło p. Jana Bugajskiego ze stanowiska nauczyciela etatowego przyrodoznawstwa w gimnazjum państwowem im. Króla Władysława Jagiełły w Łunińcu na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego im. Wł. Syrokomli w Nieświeżu z dniem 1 września 1926 r.

7) Rozporządzeniem z dn. 21 czerwca 1926 roku Nr. II-11404|26 Kuratorjum O. S. Poleskiego przeniosło p. Marję Ryłło ze stanowiska nauczycielki etatowej rysunków w gimnazjum państwowem im. R. Traugutta w Brześciu n|Bugiem na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego im. Wł. Syrokomli w Nieświeżu z dniem 1 września 1926 r.

8) Rozporządzeniem z dn. 23 czerwca 1926 roku Nr. II-11465/26 Kuratorjum przeniosło p. Władysława Wajsa ze stanowiska nauczyciela etatowego historji w gimnazjum państwowem im. Henryka Sienkiewicza w Sarnach na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego w Pińsku z dniem 1 września 1926 r.

9) Rozporządzeniem z dnia 19 sierpnia 1926 roku Nr. II-9402|26 Ministerstwo W. R i O. P. przeniosło p. Marję Sederstremównę ze stanowiska nauczycielki etatowej rysunków i robót ręcznych w gimnazjum państwowem im. Chodkiewicza w Lidzie na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego w Pińsku z dniem 1 września 1926 r.

10) Rozporządzeniem z dn. 17 sierpnia 1926 roku Nr. II-9309|26 Ministerstwo W. R. i O. P. zamianowało p. Czesława Konopkę na stanowisko nauczyciela etatowego gimnastyki w gimnazjum państwowem w Pińsku na rok szkolny 1926|27 do dnia 31 sierpnia 1927 r.

11) Rozporządzeniem z dnia 22 sierpnia 1926 roku Nr. II-9232|26 Ministerstwo W. R. i O. P. zamianowało p. Leopolda Smieję na stanowisko nauczyciela etatowego fizyki w gimnazjum państwowem w Pińsku na rok szkolny 1926|27 do dnia 31 sierpnia 1927 r.

12) Rozporządzeniem z dnia 21 czerwca 1926 roku Nr. II-4129|26 Kuratorjum O. S. Poleskiego przeniosło p. Leonję Zołnierkiewiczównę ze stanowiska nauczycielki etatowej języka niemieckiego w gimnazjum państwowem im. Wł. Syrokomli w Nieświeżu na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego w Pińsku z dniem 1 września 1926 r.

13) Rozporządzeniem z dn. 21 czerwca 1926 roku Nr. II-11406|26 Kuratorjum O. S. Poleskiego przeniosło p. Józefa Tyrkla ze stanowiska nauczyciela etatowego języka łacińskiego w gimnazjum panstwowem im. Króla Władysława Jagiełły w Łunińcu na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego im. A. Mickiewicza w Pružanie z dniem 1 września 1926 r.

14) Rozporządzeniem z dn. 22 sierpnia 1926 roku Nr. II-9223|26 Ministerstwo W. R. i O. P. zamianowało p. Michała Prędkiego na stanowisko nauczyciela etatowego języka polskiego w gimnazjum państwowem im. A. Mickiewicza w Pružanie na rok szkolny 1926|27 do dnia 31 sierpnia 1927 r.

15) Rozporządzeniem z dnia 22 sierpnia 1926 roku Nr. II-9225|26 Mnisterstwo W. R. i O. P. zamianowało p. Stanisława Myśliwego na stanowisko nauczyciela etatowego fizyki w gimnazjum państwowem im. A. Mickiewicza w Pružanie na rok szkolny 1926|27 do dnia 31 sierpnia 1927 r.

16) Rozporządzeniem z dn. 17 sierpnia 1926 r. Nr. II-9303|26 Ministerstwo W.R. i O.P. zamianowało p. Leontynę Płonczyńską nauczycielką etatową rysunków w gimnazjum państwowem im. A. Mickiewicza w Pružanie na rok szkolny 1926|27 do dnia 31 sierpnia 1927 r.

17) Rozporządzeniem z dn. 22 lipca 1926 r. № II-12375|26 Kuratorjum O. S. Poleskiego przeniosło p. Tadeusza Sikorskiego ze stanowiska nauczyciela etatowego języka polskiego i łacińskiego w gimnazjum państwowem w Baranowiczach na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego im. A. Mickiewicza w Pružanie od dnia 1 września 1926 r.

18) Rozporządzeniem z dn. 14 września 1926 r. № II-11045|26 Ministerstwo W. R. i O. P. zamianowało p. Jana Lecha na stanowisko nauczyciela etatowego języka polskiego i łacińskiego w gimnazjum państwowem im. A. Mickiewicza w Pružanie na rok szkolny 1926|27 do dnia 31-go sierpnia 1927 r. z równoczesnem udzieleniem urlopu płatnego na rok szkołny 1926|27 celem pełnienia obowiązków służbowych w gimnazjum prywatnem T-wa Szkoły Średniej w Stołpcach.

19) Rozporządzeniem z dn. 23 lipca 1926 r. № II-12907|26 Kuratorjum O. S. Poleskiego przeniosło p. Józefa Slisza ze stanowiska etatowego nauczyciela geografji w gimnazjum państwowem w Baranowiczach na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego im. H. Sienkiewicza w Sarnach z dniem 1 września 1926 r.

20) Rozporządzeniem z dn. 3 września 1926 r. № II-9228|26 Ministerstwo W. R. i O. P. zamianowało p. Stanisława Stępienia na stanowisko nauczyciela języka polskiego im. H. Sienkiewicza w Sarnach na rok szkolny 1926|27 do dnia 31 sierpnia 1927 r.

21) Rozporządzeniem z dn. 21 czerwca 1926 r. № II-11403|26 Kuratorjum O. S. Poleskiego przeniosło p. Wacława Zgirskiego ze stanowiska nauczyciela etatowego matematyki w gimnazjum państwowem im. Wł. Syrokomli na równorzędne stanowisko do gimnazjum państwowego im. H. Sienkiewicza w Sarnach z dn. 1 września 1926 r.

22) Rozporządzeniem z dn. 31 lipca 1926 r. № II-9029|26 Ministerstwo W. R. i O. P. zamianowało p. Józefa Korsaka na stanowisko dyrektora gimnazjum państwowego w Kobryniu na rok szkolny 1926|27.

23) Rozporządzeniem z dn. 20 lipca 1926 r. № II-8428|26 Ministerstwo W. R. i O. P. zamianowało p. Szczepana Chodkowskiego na stanowisko nauczyciela etatowego matematyki w gimnazjum państwowem w Brześciu n|Bugiem z dniem 1 września 1926 r. z równoczesnem udzieleniem urlopu płatnego na rok szkolny 1926|27 do dnia 1 sierpnia 1927 r. celem pełnienia obowiązków kierownika prywatnego gimnazjum żeńskiego P. M. S. w Brześciu n|Bugiem.

24) Rozporządzeniem z dn. 31 sierpnia 1926 r. № II-9324|26 Ministerstwo W. R. i O. P. udzieliło p. Aleksemu Fediai'owi, nauczycielowi etatowemu fizyki i przyrody w gimnazjum państwowem im. Kr. Wł. Jagiełły w Łunińcu, urlopu bezpłatnego na rok szkolny 1926|27 do dnia 31 sierpnia 1927 r. celem pełnienia obowiązków Kierownika gimnazjum prywatnego rosyjskiego w Brześciu n|Bugiem.

25) Rozporządzeniem z dn. 7 września 1926 r. № II-10061|26 Ministerstwo W. R i O. P. zwolniło ks. Jana Breczko ze stanowiska prefekta etatowego gimnazjum państwowego im. W. Syrokomli w Nieświeżu z dniem 31 sierpnia 1926 r. wobec cofnięcia przez Kurję Biskupa Pińskiego misji kanonicznej i nadania mu tejże do gimnazjum państwowego w Nowogródku.

26) Rozporządzeniem z dn. 21 września 1926 r. № II-11437|26 Ministerstwo W. R. i O. P. zamianowało prefekta gimnazjum w Nowogródku ks. Władysława Stefanowicza na stanowisko prefekta etatowego religji rzymsko-kątolickiej w gimnazjum państwowem im. Wł. Syrokomli w Nieświeżu z dniem 1 września 1926 r.

27) Rozporządzeniem z dn. 29 września 1926 r. № II-11949|26 Ministerstwo W. R. i O. P. zamianowało ks. Fabjana Poczobutt-Odlanickiego na stanowisko prefekta etatowego religji rzymsko-katolickiej w gimnazjum państwowem im. A. Mickiewicza w Prużanie z dn. 1 września 1926 r.

## ZMARLI

1) W dniu 5 lipca 1926 r. zmarł nauczyciel etatowy języka polskiego w gimnazjum państwowem im. R. Traugutta w Brześciu n/B. dr. Ignacy Borysiewicz

2) W dniu 12 sierpnia 1926 r. zmarł nauczyciel etatowy języka łacińskiego w gimnazjum państwowem w Baranowiczach Karol Edward Majewski, urlopowany celem pełnienia obowiązków służbowych w gimnazjum prywatnem T-wa Szkoły średniej w Stołpcach.

3) W dniu 27 sierpnia 1926 r. zmarła nauczycielka etatowa języka niemieckiego w gimnazjum państwowem im Króla Władysława Jagiełły w Łunińcu p. Jadwiga Wierzchowska.

## RUCH SŁUŻBOWY

1) Rozporządzeniem Ministerstwa W.R. i O.P. z dn. 6|IX 1926 r. Nr. I-13036|26 ks. Bolesław Rutkowski, etatowy prefekt państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego w Prużanie zwolniony został z powodu udzielenia mu misji kanonicznej na prawo nauczania religji w szkołach powszechnych w Nieświeżu z dniem 31-go sierpnia r. b-

2) Rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 29 sierpnia 1926 r. Nr. I-12840|26 p. Walerjan Czykiel został mianowany z dniem 1 września na rok szkolny 1926|7 etatowym nauczycielem w państwowem seminarjum nauczycielskiem męskiem w Prużanie

3) Rozporządzeniem Kuratorjum O. S. P. z dnia 5 sierpnia 1926 r. Nr. II-14020|26 p. Franciszek Tomaka, etatowy nauczyciel gimnazjum państwowego w Nieświeżu został prze-

niesiony na równorzędne stanowisko do państwowego seminarjum nauczycielskiego w Prużanie z dniem 1 września 1926 r.

4) Rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 5 lipca 1926 r. Nr. I-9869|26 p. Janina Jabłońska została mianowana od dnia 1 lipca 1926 r. tymczasową nauczycielką szkoły ćwiczeń przy państwowem seminarjum nauczycielskiem męskiem w Prużanie.

5) Rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 1 września 1926 r. Nr. I-12912|26 p. Władysław Kabaciński, nauczyciel szkoły ćwiczeń państwowego seminarjum nauczycielskiego męskiego w Wymyślinie został przeniesiony z dniem 1 wrzśnia 1926 r. na równorzędne stanowisko w szkole ćwiczeń przy państwowem seminarjum nauczycielskiem męskiem w Prużanie.

6) Rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 17 września 1926 r. Nr. I-13250|26 p. Juljan Link, nauczyciel szkoły ćwiczeń przy państwowem seminarjum nauczycielskiem w Wymiślinie został przeniesiony z dniem 1 września 1926 r. na równorzędne stanowisko w szkole ćwiczeń przy państwowem seminarjum nauczycielskiem męskiem w Prużanie.

7) Rozporządzeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 31 maja 1926 r. Nr. I-7960|26 p. Michał Eberhardt, kierownik państwowej preparandy nauczycielskiej w Turkowiczach został przeniesiony na równorzędne stanowisko do państwowej preparandy nauczycielskiej w Zabczycach z dn. 1 lipca 1926 r.

8) Rozporzązdeniem Ministerstwa W. R. i O. P. z dnia 14 czerwca 1926 r. Nr. I-8555|26 p. Edward Bem, nauczyciel państwowej preparandy nauczycielskiej w Suchedniowie, został przeniesiony na równorzędne stanowisko do państwowej preparandy nauczycielskiej w Kobryniu z dniem 1 lipca 1926 roku.

141.

## Do Dyrekcyj Gimnazjów Państwowych i Prywatnych, Seminarjów Nauczycielskich, Kierownictw Preparand oraz Inspektoratów Szkolnych Okręgu Szkolnego Poleskiego

Dyrekcja Wydawnictwa Zakładu Narodowego im. Ossolińskich we Lwowie, ul. Ossolińskich № 11 ogłasza szereg wydawnictw dla szkół średnich:

1) Kultura Polska przez Hartleba i Gawlika,

2) Gramatyka niemiecka przez prof. Dąbrowskiego,

3) Pamiętniki Paska } wyd. przez Kleinera
4) Anhelli }
5) Marja — wyd. przez Brücknera
6) Pan Tadeusz }
7) Grażyna } wyd. przez Bruchnalskiego
8) Wallenrod }
9) Mitologja przez Parandowskiego,
10) Zasady pisowni przez Passendorfera
11) Gramatyka Polska przez Konarskiego i Passendorfera,
12) Polska współczesna przez Wereszczyńskiego-Kucharskiego,
13) Ignacy Krasicki przez Wójciechowskiego,
14) O Panu Tadeuszu przez Kleinera,
15) „Nasz hymn narodowy“ przez Chrzanowskiego,
16) „Ateny Wołyńskie“,
17) Śpiewnik i modlitewnik przez ks. Dr. Szmyda,
18) „Nasza Bib'joteka“ obejmująca klasyków polskich (cena zniż.)

Dyrekcja Wydawnictwa przyznaje przy zamawianiu książek przez zakłady średnie, Kółka Bratnej Pomocy i Koła harcerskie daleko idące ulgi.

Zechcą Dyrekcje i Inspektoraty zwracać się tam z zamówieniami, aby poprzeć starą instytucję narodową.

p. o. Kuratora Okręgu Szkolnego (—) BOBKA.

Brześć n/B., dnia 12 sierpnia 1925 r. № O-15171|26.

Cena 35 gr.

Redaktor Dziennika Urzędowego Jan Bobka.

Adres redakcji i Administracji Brześć n/B. — Kuratorjum.

Składano i odbito w Drukarni M. Tenenbauma w Brześciu n/B.
z polecenia Kuratora Okręgu Szkolnego Poleskiego.